

Meridiana

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 51

Barcelona, 31 de desembre del 1938

Preu: 50 cèntims

Catalunya i els seus homes

Joan Prim i la llibertat dels pobles

per Hilari Arlandis

Es un deure dels catalans retre homenatge a tots aquells valors històrics que han aportat, més enllà de l'Ebre o dels Pirineus, l'afany de llibertat i d'universalitat que ha estat en tot temps la vertebral espiritual del nostre poble. Joan Prim fou un d'aquests valors. Podem dir que el dia del seu traspàs — 30 de desembre del 1870 — de resultes del famós atemptat del carrer del Turco, finia la vida del més gran combatent de la llibertat que tingué Espanya en el segle passat.

Es indubtable que com a polític i estadista, Prim fou molt discutit i va cometre errors i més d'una atorgada de tipus pretoria. Però seria injust jutjar Prim o els seus contemporanis segons les idees i mètodes polítics del nostre temps. Per exemple, avui no es pot concebre que un cabdill que ha vessat tanta sang — pròpia i dels altres — en les guerres civils i sublevacions liberals, hagi romàs fins al moment del seu traspàs fidel a la idea d'un monarquisme liberal i democràtic perfectament comprensible en la meitat del segle XIX. Aquest sentiment — monàrquic liberal — el va menar fins a l'amenaça violenta contra els republicans i a la proclamació d'Amadeu de Savoia com a rei d'Espanya, després d'haver guanyat per Isabel II contra els carlins.

Per a jutjar a Prim, com a la major part dels homes públics del seu temps, no es pot ésser unilateral. Cal, amb una vida tan agitada i fecunda com la seva, pesar, en la balança dels interessos del poble, els valors positius i els negatius. I amb el general Prim, és incontestable que en el conjunt de les seves activitats, el volum dels seus valors liberals, és incommensurablement major que el dels seus errors, entre els

quals, i el més greu, fou l'haver dirigit, en nom de la Junta Central revolucionària de Madrid, la repressió contra el segon aixecament de la Junta de Barcelona que pugnava pel compliment íntegre del programa revolucionari de juny (1843).

Es així que ha estat comprès tant per les masses com pels historiadors. D'altra manera no es comprendria que la figura de Prim hagi estat voltada d'una aureola de devoció romàntica — l'adhuc messiànica — per les multituds populars, no sols de Catalunya sinó de tota Espanya.

Prim ha estat homenatjat sovint a Catalunya. A Reus, d'on era nadiu, el poble ha conservat viva aquesta ferocosa devoció, la qual, malgrat el temps transcorregut i els nous corrents polítics i socials, no s'ha exhaurit ni s'ha afeblit en cap moment. La seva estàtua equestre, orgull dels reusenencs, ha estat curosament conservada i defensada contra les temptatives de destrucció d'un petit grup de sectaristes que preténien enderrocar-la.

A Barcelona, però, la memòria de Prim va ésser ultratjada als començaments de la revolta per un grapat de joves ignorants i inconscients, destruint el monument que a iniciativa de les masses liberals de Catalunya se li aixecà al Parc de la Ciutadella.

Es que Prim ha estat mereixedor, com a català i com a revolucionari, ni com a militar sorgit dels rengles del poble, d'un afront tan absurd? No! La vida de lluitador i de liberal de Prim estava molt per damunt dels sectarismes — segurament no catalans — que tractaren d'ofendre-la.

De la complexa i variadíssima activitat política-militar de Prim ens interessa posar de relleu dos aspectes, que considerem que, per ells sols, són prou importants per a valoritzar-lo com un dels homes més cabdals que ha tingut Catalunya en la política espanyola: l'aspecte català i el de defensor de les llibertats dels pobles colonials subjectes a l'opressió imperialista i monàrquica d'Espanya.

Com a català ens interessa remarcar alguns aspectes. Prim, orfe ja de pare, s'enrolà a la Milícia Nacional per a combatre l'aixecament carlí que s'estenia a totes les comarques catalanes. L'enrolament de Prim obeïa ja a condicions profundament arrelades i que corresponien als sentiments liberals, tradicionalment palesats pel nostre poble. A les guerres civils de Catalunya, no hi ha hagut ningú que arribés a igualar la bravesa, l'heroisme i la fidelitat als principis liberals de Prim. Les seves accions de guerra per terres catalanes contra els carlins absolutistes foren nombrosíssimes. San Quirze de Besora, Ribes, Sant Celoni, Arbúcies, Vilamajor, l'Ametlla, Solsona, Ager, Viella, Sant Hilari de Sacalm, Sant Feliu de Saserra, han quedat a la Història de les lluites per la llibertat com a fites de l'heroisme d'aquell gran guerriller. A l'Ametlla, amb 120 soldats a les seves ordres, derrotà 900 carlins d'infanteria i 50 de cavalleria. A Sant Celoni, 250 homes que el segueixen són prou per a sembrar la desfeta entre 1.500 carlins. Amb el seu heroisme incomparable i la seva temeraria audàcia sabia exercir tal domini i suggestió sobre els seus soldats, que a Vilallonga 200 homes es deixen matar lluitant abans que rendir-se. A l'edat de vint-i-sis anys i

MONOLEGS INTERIORS

EL BAR

La mirada del bàrman és d'allò més filosòfica. Ronda l'aire, segueix el vol d'un mosquit, es concentra, sota el front corrugat, en un punt imprecís. A la fi em frega, passa, torna, em descobreix, m'interroga. Cafè. (O malt, és clar.) Sacarina? No. Boooquin! La noia que duu la cafetera té aires de malaguena refugiada. Dicharachera meridional. Grans xavos per patilles. Grans ulls de tonadilla trista. Boooquin? Aquí. Ràja el calent suc negre. La malaguena amb el braç alçat és molt decorativa. Però ho són més les olives. Sobre el llarg taulell blanc, tres grans taulers de fusta amb marc. Sobre els taulers, rengles esbiaixats de blancs platets ovalats. En els platets, olives negres. Saborosa amargor entorn del pinyol amable. El cafè — no malt, potser cafè — ja davallar una plaent escalfor fins a les plantes dels peus. Llengua i dents escuren el pinyol voluptuosament.

Olives. La vida és dolça. Només va un tros de xusco fins a la felicitat. Bella estesa, puntuada en negre, d'olives. Centenas de mans s'han arafegat a collir. I no tota l'amargor és saborosa. Oliveres. Oliveres retortes. Mallorca. Sol, aires purs, illa daurada. Italians. Tot un feix sobre la nostra carn. Vindran avui? Parroquians parlen, drets en filera davant del taulell, glopejant el cafè, escopint pinyols. Vindran avui? Molt possible. Al carrer, a quatre passes, hi ha un gran esventrament del darrer bombardeig. Uns quants homes pacients, calmosos ho apedacen. ¿Heu vist mai una sargidera perfecta? Cerca i recerca el fil, enfila, mira guenyo apuntant l'agulla ran de nas. Així, o gairebé així, aquells homes — amb la pedra, la sorra, la pala, l'alçaprem, el picot — van sargint el carrer. Vindran avui? Molt possible. Hom mira els vidres, els miralls, vasos, tasses, xieres. Quina trenca, dissa que faria un bon retruny! Cada tros — diu un ciutadà amb posat dramàtic — seria un punyal. Bé, i què? Boooquin! El cafè és calent, l'amarga oliva és dolça al paladar. Gaudim ara que ens vaga.

Gaudim, escurem el moment que passa. Els foscors pinyols surten pelats i polits. La vida és bella, l'ambient pinyolenc es fa simpàtic. La decoració del bar pren un escalf vital. Bells arbres, grans collites pintades cobren animació a l'esguard. Revingudes pagueses encoven la poma, la taronja, el préssec, la pera... Boooquin! Hi ha una gran xiera de xocolata calenta a tot vapor. En surt un bell, monstruós secal. La llegenda: xocolata amb llet. Ha entrat una ciutadana decidida. Es veu que sap on va i el que vol. Xocolata, si us plau. Ha ha! No en teniu? Com que ho diu aquí! Per això mateix, dona. Com que no en tenim ens ho pintem. Ah! Cafè? Cafè. Sacarina? Oi. Boooquin!

El ciutadà precís, polit troba que el cafè i les olives no s'adiuen. Vol vermut. Vermut? Ha ha! No teniu res que s'hi assembli? Vi quinat. ¿Què és això? Quinat, quinet, quinqot. Quina. Quina quina? Romquina, ferroquina. Milers de ciutadans, dels que es fan la clenxa arran d'orella, es tiren gota a gota a la clepsa el suc revifador. Compte! Que no se'ls escori al nas o els hi sortirà un plomall. Oh deus, quina imaginació! Detura-la, ets al bar, vi quinat, prova-ho. Succedani, gran paraula del temps! No està malament. S'avé amb la negra oliva. El joc de les dues amargors esbandeix dolçament el paladar, la gola, avall, avall. Vindran? Bé, i què? La malaguena diu que té tanta por quan sent les sirenes. Un soldat riu. I els ulls de tonadilla trista riu en de sobte amb un esclat fulgurant. El bàrman fa una rialleta enigmàtica i amb la mirada filosòfica ronda l'aire, segueix el vol d'un mosquit, es concentra sota el front corrugat. A la fi em descobreix. Més cafè? Si us plau. Boooquin!

C. A. JORDANA

TORNANT DE LA U. R. S. S.

EL CONCEPTE DE NACIO

Els catalans sentim, davant de la U. R. S. S., una curiositat intensa per la solució que ha donat al problema de les nacions. A aquest problema es refereixen la majoria de preguntes que ens han estat fetes per companys i amics en tornar del nostre viatge al país dels Soviets.

Primer de tot, em cal declarar que la majoria de les coses que sabem sobre la qüestió nacional a la U. R. S. S. — i no les sabem totes, ni de bon tros — no les hem apreses durant el viatge, ans bé estudiant la qüestió a través dels textos constitucionals i legals i dels documents i testimoniatges més objectius i dignes de fe. D'altra banda, hem posat a contribució la nostra coneixença dels problemes nacionals i el criteri doctrinal que mantenim respecte al principi de les nacionalitats.

Amb tot i això, el viatge ens ha estat molt útil, en aquest aspecte, no sols perquè ens hem assabentat directament d'algunes coses interessants, ans encara perquè hem pogut veure amb els nostres ulls — per bé que una mica de pressa — la realitat d'Ucraina, d'aquesta Ucraina que és, després de la Gran Rússia o Moscóvia, la nació més nombrosa i més evolucionada de la U. R. S. S.

Pensem escriure, per als lectors de MERIDIANA, una sèrie d'articles sobre la qüestió de les nacionalitats dins la U. R. S. S. Però ens sembla necessari de començar per la fixació clara del concepte de nació. Sense aquesta fixació prèvia, tot estudi i tota crítica de la qüestió al·ludida resultarien forçosament confusos.

Certes teories nacionals simplistes — i en certs punts cal incloure dins el grup la de Prat de la Riba — parlen de nacions o de nacionalitats sense tenir gaire en compte les dificultats que en molts casos hi ha per a determinar llur àrea geogràfica i adhuc llur pròpia categoria nacional. I bé: l'examen de les qüestions nacionals, ètniques i lingüístiques ens mostra a cada pas dificultats d'aquesta mena, i ens les mostra molt assenyalamet dins el territori de la Unió. La complexitat nacional, ètnica i lingüística que trobem al Centre i al Sud-est d'Europa, creix encara a les terres soviètiques.

“Quantes nacionalitats hi ha a la U. R. S. S.? ¿Hi ha un Estat per cada nacionalitat?” Heus ací les preguntes

que ens feia un bon amic nostre, les quals no poden ésser satisfactòriament contestades sense aclarir per endavant què entenem per nació.

En un llibre recent, *U. R. S. S. et la nouvelle Russie*, d'Alfred Silbert, l'autor consigna que a la U. R. S. S. hi ha — no us espanteu! — 180 nacionalitats. Nosaltres, però, creiem que de nacionalitats, de veres nacions, només n'hi ha, avui per avui, quatre: Moscóvia, Ucraïna, Geòrgia i Armènia. I encara cal advertir que una part del territori nacional d'Ucraïna i d'Armènia és fora dels límits de la Unió.

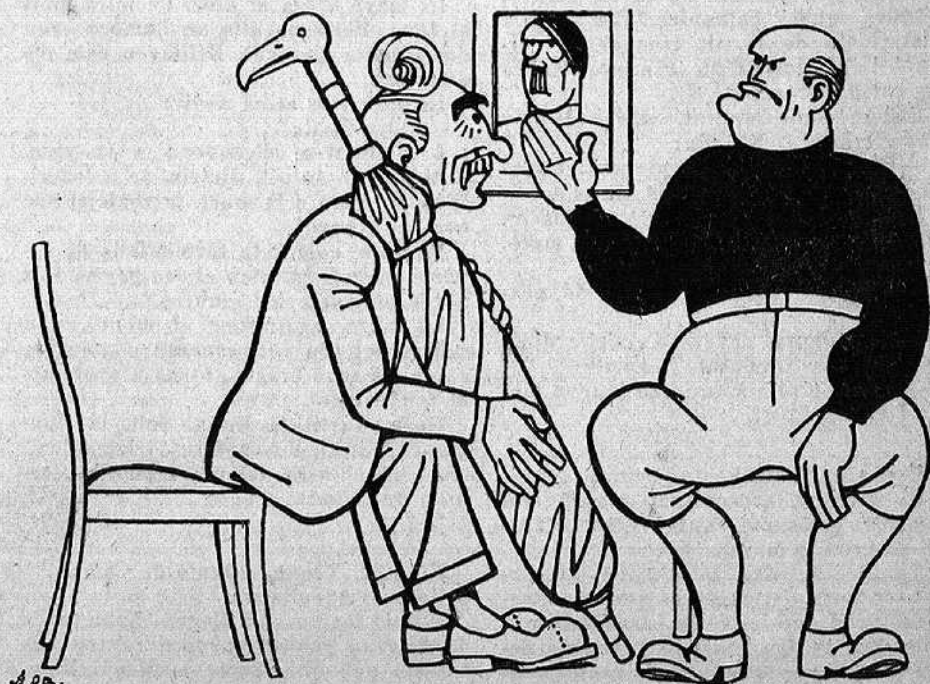
¿D'on ve l'enorme diferència que apareix entre la xifra de 180 donada per Alfred Silbert i la de 4 que donem nosaltres? Ve de dos diferents conceptes de la nació. Silbert considera com a nacionalitats tots els grups que tenen un caràcter ètnic o un llenguatge distint, i nosaltres considerem que la nació és una personalitat col·lectiva conscient, una ànima.

La nació, per a nosaltres, és una categoria superior en la jerarquia dels pobles. És el resultat d'un ascens en la formació espiritual i històrica d'un grup humà. En les nostres obres doctrinals hem remarcat la distinció entre la nació viva i plena, la nació fonidissa, la nació embrionària, la regió i el simple grup ètic o típic. La possessió d'un llenguatge propi és el senyal màxim de la nació quan ha estat assolit un grau d'evolució prou alt. Però no és prou per a donar qualitat de nació als grups que no han passat per una evolució cultural i espiritual que en faci una personalitat col·lectiva amb consciència del propi ésser.

La U. R. S. S. constitueix ara una Federació d'onze Repúbliques, una de les quals, la de la Gran Rússia o Rússia pròpiament dita, és francament federativa, i moltes de les altres contenen Repúbliques autònomes, regions autònomes i districtes autònoms.

Tenim, doncs, que les nacions de la U. R. S. S. tenen el seu Estat corresponent, o sia la pròpia República federada; però hi ha molts més Estats federats o autònoms que no pas veres nacions. Per tant, la U. R. S. S. ens mostra alhora els dos tipus de Federació: el nacional i el regional, o sia el que uneix nacions i el que uneix regions.

A. ROVIRA i VIRGILI

LA CONFERENCIA DE ROMA, per Apa

— El que jo vull és la pau a tot cost.

— Així ja ens entendrem, perquè l'eix no desitja altra cosa que simular que va a la guerra.

LA SITUACIÓ A FI D'ANY

En un article anterior dèiem que la calma als fronts que es registrava dies enrera ens obligava a estar alerta, puix que era auguri de noves ofensives contra la República en els camps de batalla i en el camp de la diplomàcia internacional. Es coneixia, en efecte, el pla combatiu que preparava l'enemic i se sabien els maneigs dels homes que, escudats amb el nom de representants de la democràcia, portaven a cap per a satisfer els dictadors totalitaris.

L'ofensiva feixista ha començat i es troba en ple desenvolupament. El "Premier" anglès prepara el seu viatge a Roma, el dia 11 de gener, per a intentar trobar l'"arranjament" que fracassà a París. Una i altra cosa van íntimament lligades.

L'ofensiva dels feixistes s'ha iniciat enmig d'una forta agitació antifrancista a la zona rebel. La gent de l'Espanya dominada pels invasors i pels traidors manifesten llur descontentament absolut per la tirania que se'ls imposa i exterioritzen la simpatia a la República i la indignació per la dominació italo-alemanya que existeix a les terres llures. El moviment, més aviat o més tard, pot revestir importància decisiva; no hem dubtat mai de la perpetració d'aquests fets, puix que els hispànics, qualsevol que sigui la nostra nacionalitat, no som de la pasta dels que se sotmeten fàcilment a l'esclavatge imposat des de fora.

Aquesta agitació interior a l'Espanya dita "nacionalista" atrau, en altres moments, tota l'atenció dels insurrectes. Però Mussolini té, per damunt de tot, necessitat de fer l'ofensiva preparada i anunciada des de fa temps. En les seves converses amb Mr. Chamberlain, el dia 11 de gener, ha de col·locar damunt la taula, com a base per a treure més partit de les seves pretensions, nous fets consumats. Els totalitaris juguen fort, i això és vera els que ells mateixos s'han erigit rectors del món. L'agitació antifrancista, el redreçament dels que a Espanya es troben sotmesos al terror feixista, és negligida per Mussolini, encara que presenti forts perills.

A ell li cal, a pesar de tot, obtenir avantatges en el terreny militar; el que pugui venir al darrera, no és cosa del moment actual. Si s'és realista, cal ésser-ho fins a les darreres conseqüències.

Per aquest motiu, l'ofensiva és específicament italiana; les forces espanyoles pot dir-se que no hi tenen res a veure. El pacte de no intervenció i el tractat anglo-italià són pures farses, tanmateix!

L'ofensiva és de gran puixança. La nostra Catalunya, objectiu assenyalat, coneix la pressió més forta registrada al llarg de la guerra. El dia 11 de gener és a prop i, per altra banda, com més s'adona l'enemic de la nostra puixança defensiva, més necessitat té d'augmentar els seus elements combatius.

Catalunya passa, una altra vegada, un moment de forta gravetat. Hem dit, en diverses ocasions, que encara ens sentíem sovint el cor oprimint per l'angoixa. Però hem sostingut sempre que el triomf seria nostre si tothom sap complir amb el seu deure, si el sentit de la responsabilitat emmena els nostres passos i si la cohesió dels diferents sectors antifeixistes i del front i la reraguarda és estreta: són condicions essencials, indispensables.

La resistència és encara, per ara i tant, la tàctica necessària. Hem de resistir per damunt de tot, a pesar de tot; resistència per part dels soldats, per part dels forjadors de material de guerra i per part de la població civil. Segui quina sigui l'acció feixista — en els moments actuals, l'acció italiana, — de la nostra força de resistència i de la total responsabilitat de tots els ciutadans de la República depèn l'últim cop, que ha d'ésser el decisiu. Cadascú al seu lloc i complint el seu deure. És inexcusable, absolutament necessari; qui vulgui apartar-se d'aquesta norma, ha d'ésser considerat i tractat com a traïdor.

Cal pensar que Catalunya és el baluard de la República; vençuda Catalunya, Espanya seria automàticament derrotada. I si la resistència, la responsabilitat de tothom i la unió monolítica

són la garantia de la victòria, qualsevol altre procedir, qualsevol comportament distint dels ciutadans de la República, ens seria de resultats desastrosos.

Cal que tots ens oposedem que els designis feixistes puguin complir-se. Espanya defensa la seva independència i la pau del món; Catalunya, d'una manera particular, defensa les seves llibertats nacionals i labora per a eixamplar l'àrea constitucional que les engloba. Nosaltres tenim a la mà l'arma per a aconseguir que aqueixos designis fracassin; tenim l'obligació sagrada de manej-la amb destresa i fer-ne l'ús que escau. Si no ho sabem fer, si l'arma se'ns escapa de la mà, per molt de temps estariem materialment i moralment aixafats. És indispensable que tothom ho tingui ben present i que ho propagui sense descans. Les virtuts dels pobles hispànics són ben patents i no inspirem temors, però en els moments greus com el d'ara, cap organisme, cap element, no pot deixar d'estar en la seva tensió màxima.

L'ofensiva italiana contra Catalunya i les repressions per a dominar l'agitació antifrancista, així com la persistència dels bombardeigs contra les poblacions civils republicanes, donen lloc a noves constatacions de la criminalitat i de la barbàrie dels feixistes. El món sencer ho ha registrat, dins el seu horror creixent.

I, formant un contrast colpidor, la República, en ocasió de la diada de Nadal, ha donat noves proves de la seva humanitat: del seu esperit magnànim i tolerant.

El President Negrín, en un parlament radiat, s'adreça a tots els espanyols i, aprofitant el sentit de la diada, reitera l'ofertament de suspensió de les penes capitals — rebutjat pels feixistes — sempre que existeixi una reciprocitat a l'Espanya insurrecta i allarga el termini fixat i, a més, anuncia el Decret, publicat el dia 25, de sobreseïment de les causes que separaven de llurs funcions els ciutadans que havien delinquit, llevat en els casos de traïció, rebel·lió, espionatge i evasió de capitals que no sigui concedit l'indult pel Tribunal Suprem de Justícia.

El Govern de la República — ho va dir el Dr. Negrín — treballa per a la reconciliació dels espanyols. I aquest sentit humà, absent en l'Espanya rebel, és encara una altra garantia de la nostra fe en el triomf.

J. ROURE-TORENT

OMBRES D'EUROPA

EL SENSE FEINA

Si...
Art! Tradició! Història!

Però, ¿ha parlat algun dels ravalers de la gran capital europea?
Els volem conèixer.
Un taxi. Trenta minuts de camí.
Baixem en despoblats.
Lluny, comencen a brillar els primers llums de la ciutat.
Instintivament palpem la nostra pista.
Avancem amb desconfiança.

El riu, amb la crescuda, és com un munt d'aigua trista, espessa, tèrbola i silenciosa. Sense marges fixos. Lliures en una vall sense sortida. Es fa de nit. Aquí i allà, es veuen els campaments dels parats forçosos llançats de la gran capital còmoda i confortable per l'egoisme dels grans senyors del comerç i de la indústria.

La massa negra d'un tren passa bramant cap a l'horitzó llunyà com un símbol de la vida que segueix el seu curs indiferent davant la misèria infinita dels homes.

A les ombres creixents comencen a brillar els llums de les llars improvisades, constituïdes a cel-ras, prop d'un arbre, prop del pal d'un filat o simplement prop d'un petit arbre que no aixeca tres peus de terra, com si aquest món de dolor i de misèria necessités alguna cosa més en què afermar el desemparedat dolorós de la vida, encara que sols sigui l'aresta tremolosa d'un senzill bri d'herba.

Tots dos, marit i muller, sota un arbre gegantí que s'aixeca al marge de les aigües, esperen l'arribada dels seus fills més grans, que marxaren de bon matí cap a la ciutat, a la recerca d'un mos de pa.

Ens apropem per observar-los, fixant els nostres ulls en el moviment oscil·lant de les ones mortes.

Mentre ens miren amb un xic de curiositat i amb molta rancúnia, callen i pensen:

Ell. — Indubtablement, la vida està mal repartida.

Ella. — ¿Qui tindrà pietat de nosaltres?

Les ombres de la nit s'han apropiat ja de l'espai. Ombres de raval, denses, pesades, quasi palpables. Els sorolls misteriosos de la nit trenquen el silenci, i el bramul d'un toro plora sobre els camps adormits.

En un punt ignorat, vibra el plor d'una criatura. Ell diu:
— Plora de fam! Com plorà el nostre si no arriben aviat els altres...

Ella expressa el seu pensament en veu alta. El seu pensament de mare, meitat plor, meitat pregària:

— Senyor!... Tingues pietat de nosaltres!

I ell, indignat davant d'aquella dona que sols sap implorar, bramula:

— Vés-te'n al dimoni amb la teva pietat i el teu Déu!...

Regna un moment de silenci.
Ell s'aixeca bruscament, i amb moviments grotescos, quasi arrossegant-se, s'acosta a la vora del riu.

En la seva visió quotidiana d'amargor, es mira derrotat per sempre. Resaca inútil que les ones baten sobre la riba deserta. Un pensament suïcida degué passar per la seva imaginació mentre contemplava les ones mortes. Presentí una llàgrima tremolant-li entre les parpelles i se l'eixugà amb el revers de la mà.

Ella se li acosta amorosament:

— Per Déu... no et posis així! Hem de tenir paciència!

— Calla... ximple!

Sentia certa voluptuositat a insultar algú.

Ella, sense immutar-se, estoica com totes les dones del poble, amb una dolçor extrema tornà a dir:

— Procura alegrar-te una mica...

— Oh, l'alegria! On trobar-la ja?

Els fills arribaren. Un noi i una noia. Ell, alt, prim, orb. Un xic desgarrat. Amb un perfil de Crist escapat de la creu. Setze anys.

Ella, més aviat petita. Minsa, encara que amb els llavis gruixuts. De temperament luxuriós i trist. Amb la tristesa de tots els captaïres del món cansats d'estendre la mà en va implorant una almoïna per al pobre cec. Dos anys més jove que el seu germà. Sospirà i digué:

— Ai! Que poc que hem recollit avui! La gent, cada dia dona menys. Duen que no hi ha diners.

I ell, enfonsant les seves nines mortes en qui sap quins misteris foscos de la vida:

— Llavors, qui deu tenir el diner? ¿Es que els pobres ja no podem menjar?

La mare es tomba d'esquena per ofegar el plor amb el revers del vestit. El menut demana pa. Era tan dur que hi hagué necessitat de mullar-l'hi amb aigua. Amb aquella aigua tèrbola i verdenca del riu.

Davant d'aquell quadre desolador, la noia proposa:

— Aquell senyor a qui abans rentàvem la roba, em digué que si deixava aquest i hi anava sola un moment, em donaria alguna cosa.

El pare crida una frase indecent. El cec digué:

— Vés, germana, i porta el que sigui! La mare salta com una fera. Anava a defensar l'únic que la vida no havia pogut arravatar-li. I apretant-la:

— No, filla! Això mal! Queda't. Ja trobarem quelcom demà. El teu pare farà alguna cosa...

— Bah! — respongué la noia. — De totes maneres ja ho he fet amb...

Li manca valor per acabar la seva terrible, la seva monstruosa confessió.

Baixant el cap, es queda en silenci.

La mare ofega el plor. La mira molt al fons. Els seus ulls en l'ombra eren dos clauets d'argent. Brillaven com els d'un gat.

El pare sols atina a dir:

— Quin fàstic!

I tombant-se d'esquena a la vida, s'interna en la nit, dirigint-se a les aigües. De cara a la mort, tambalejant-se com un vengut.

La noia, com gata turmentada de luxúria, es refrega amb el seu germà i es perden entre les ombres.

La mare, agafant-se al menut, nou rebrot del seu cor, esperança dormida entre els seus braços, torna a gronxar-lo tendrament.

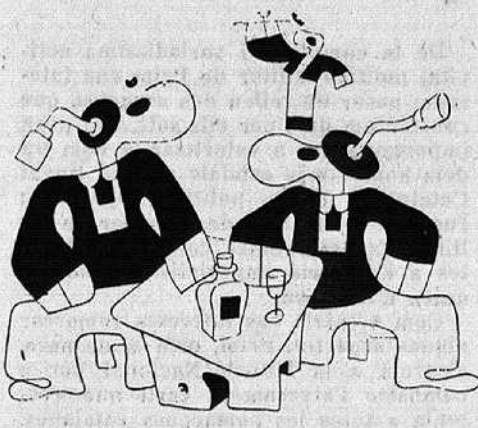
Havia sortit la lluna. Sota la llum blanca, les aigües espesses, tristes, brutes i silencioses del riu desbordat, tenien un aspecte tràgic.

Un taxi. Trenta minuts de camí.

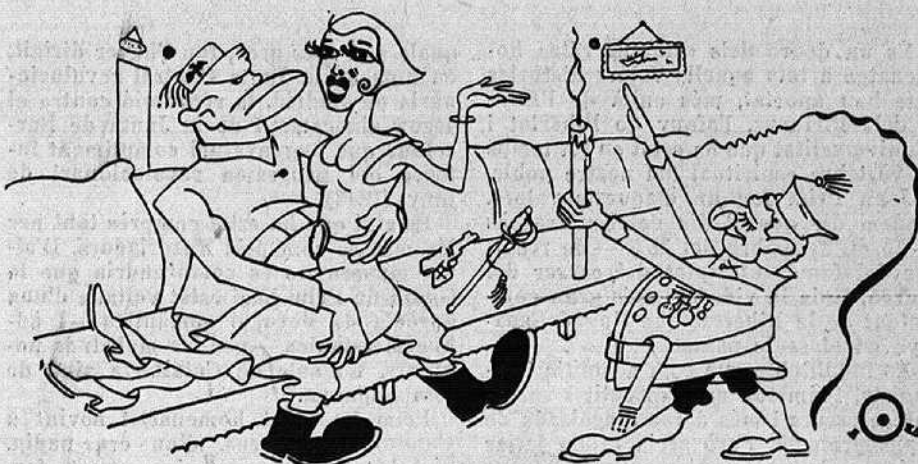
Reformem callats.

En els fastuosos i alegres boulevards de la gran capital europea centre d'atracció del món, entre música i llum, triomfa la vida!

Domènec S. MAGLIONE
Barcelona, 1938.

REQUETES, per Guasp
— «Antes decíamos Santiago y cierra España»
— «Y ahora Franco y abren España»

Franco il·lumina la civilització totalitària

CRONICA INTERNACIONAL

L'IMPERI ITALIA

Mentre es va preparant l'atmosfera per a crear la situació que permeti als totalitaris reclamar noves expansions — aquesta vegada a costa de França, com ja fa temps que venim dient, — bo és examinar el paper que fa Itàlia com a colonitzadora, car molt bé podria succeir que les lluites que pugui guanyar en el món diplomàtic i del *chantage* les perdés en el front de la realitat i de l'eficiència imperial. La Roma antiga fou la colonitzadora per excel·lència. El que resta als italians de la vella tradició romana és quelcom que no s'evidencia amb Estats totalitaris ni doctrina feixista. Gairebé pot afirmar-se que és tot el contrari.

Una tongada de tensió terrorífica, de dilatació de les pròpies forces i d'inflació espectacular, podria deixar un actiu a una generació intel·ligent i raonable que volgués capitalitzar els beneficis. Això suposant — que ja és suposar — que aquesta caldera no explotés abans de tenir el blat al sac. Els francesos diuen que la gana ve tot menjant, i una fam devoradora, estimulada per alguns èxits relativament fàcils, acaba per alarmar els veïns, els quals, si per amor a la pau i al confort estan disposats a llançar algun os a la fera, no estan igualment resignats a fer el paper de víctimes. Aquest, com ja hem vist, és reserva a aquells que no tenen mitjans de defensa o que no tenen formació nacional, que, en aquest cas, traduiríem per dignitat col·lectiva.

Itàlia té la pretensió de convèncer el món que, si obté colònies, sabrà administrar-les i valoritzar-les. Mussolini, en aquest aspecte, no ha inventat res i segueix els plans antics dels Governos liberals d'Itàlia, que tenien la concepció d'un imperi colonial italià i n'assenyalaron la fundació i les bases de realitzacions futures. Fou en el règim pre-feixista que Itàlia s'afirmà com a primera potència, no solament en el camp intel·lectual i polític, sinó, també, en el camp de les expansions imperialistes. L'anèixió de la Tripolitània i la Cirenaica després d'un simulacre de guerra amb Turquia el 1911-12, fou una operació fèl·la, molt menys costosa que la conquesta d'Etiòpia i que va trobar el consentiment universal. Avui, al cap de tants anys, Mussolini fa saber al món a grans crits que uns quants milers d'italians poden, per fi, instal·lar-se a la colònia, que ara ha passat a ésser territori nacional, i s'ha fet ja una primera expedició de "escollits". 500 quilòmetres de ferrocarril i uns cinc mil de carretera són, amb algunes obres de sanejament, endegament de ports i l'erecció d'una estàtua equestre del dictador, el que l'administració italiana pot exhibir en

matèria d'edificació positiva en els immensos deserts de Líbia, que és el nom que té avui el que abans es coneixia per Tripolitània i Cirenaica.

Ara, Itàlia té l'Imperi Est-africà, que comprèn l'Eritrea, l'Etiòpia i la Somàlia. Aquest imperi té un virrei i una administració pròpia. Avui, després de les claudicacions de les potències occidentals, pot dir-se que Itàlia té aquest imperi reconegut universalment, si no de *jure*, de fet. Els que encara no el reconeixen són els abissinis. La llista periòdica dels oficials i soldats morts en operacions de policia és una indicació clara que la pacificació d'Abissínia no s'ha aconseguit encara. Un dia es parla de Goggiam, un altre dia de Gondar, i àdhuc es parla d'Addis Abeba, aquella capital que l'infortunat Negus havia bastit amb la il·lusió de fer penetrar la civilització europea en el darrer imperi independent del continent africà. Els petits destacaments disseminats per Etiòpia són molt sovint massacrats per les tribus indomables. Com passava al Rif espanyol i antigament a les colònies britàniques, cal mobilitzar freqüentment forces importants per a operacions de castig. Hi ha encara el problema del banditge, que té proporcions inaudites, en aquest cas augmentades pel fet que existeixen bandes considerables de bandits italians. Aquells mercenaris que Mussolini va armar per a hostilitzar la reraguarda abissínia durant la conquesta, s'han convertit en una poderosa or-

ganització de banditge contra la *metrópolis*. Ve't ací un estel en l'esdevenidor d'Espanya!

Itàlia ha fet un esforç apreciable en la construcció de carreteres i comunicacions de tota mena. Presideixen aquests plans un sentit pràctic que intenta satisfer la gran necessitat que té Itàlia de treure algun partit immediat de la seva conquesta. Algunes carreteres van al cor dels boscos mil·lenaris per tal de fer possible llur explotació. Una reserva estricta no ens permet de saber quin ha estat, fins ara, el resultat dels sondeigs i exploracions per a descobrir minerals i petroli. Sabem, però, que, si no és negatiu, no és, per ara, gaire encoratjador. S'ha trobat lignit prop d'Addis Ababa i ferro en distintes parts. S'ha iniciat l'explotació de jaciments aurífers de modest rendiment i es furga pels dipòsits al·luvials de diversos rius. Tot plegat, per ara, no es mou del pla de les bones intencions i dels "savis" projectes.

Amb quatre anys l'administració ha estat reformada diverses vegades i la política ha canviat moltes més de direcció. A poc a poc, però, s'observa que els únics que obtenen algun resultat són aquells oficials i civils que tenen experiència colonial a la Líbia, la Somàlia o l'Eritrea. Són aquests els qui proven d'establir contacte amb els indígenes i induir-los a l'ordre i al treball. Però és més fàcil tenir un èxit a Munic que a Addis Abeba. Encara avui, la totalitat dels aliments i articles de primera necessitat que consumeixen els 250.000 italians que hi ha a l'Imperi Est-africà ha de venir d'Itàlia. Amb aquest panorama, la propaganda de les grans possibilitats d'Eritrea i dels immensos beneficis de la seva conquesta s'ha eclipsat definitivament, i aquell canal emigratori que s'havia anunciat no és ni un rajolí. La decepció dels italians és absoluta i tothom calla, alguns per pudor, la majoria, per força.

Ve't ací un resultat, el de la Líbia italiana i de l'Imperi Est-africà, que contrasta amb l'obtingut per França, en vint-i-cinc anys a l'Imperi marroquí. És cert que no pot comparar-se la valor i les possibilitats del Marroc amb les dels deserts adquirits per Itàlia. Però l'aprofitament útil, la posta en valor del Marroc, de l'Algèria i de Tunísia, es deu a França. Tenim dret a creure que en mans d'Itàlia — molt més governada pel feixisme — aquests resultats no són possibles. Per això aspirem, com aquells bandits que varen escampar per Abissínia, a aprofitar-se del treball, de la intel·ligència i de l'esforç dels altres. Ja veurem si aquests resultats són més feliços.

M. SERRA I MORET

S. Pons. — No ploris, home; Hitler ya és fora.

L'ESCOLA NOVA I 5: L'ESCOLA POLITECNICA

CATALUNYA I ELS SEUS HOMES

L'escola politècnica, o d'orientació professional, marca una fita en la trajectòria educativa de l'Escola Nova, la qual té els elements pedagògics teòrico-pràctics en l'Escola del Treball i altres institucions oficials d'ensenyament professional.

Deixant de banda l'educació superior — universitària o acadèmica —, l'escola politècnica comprèn les fonts d'estudi dels elements de física, química, matemàtiques, història natural, ciències socials, arts aplicades, tècnica musical, ciència teatral, etc., establint nexes de relació entre l'escola i la producció.

L'organització de l'escola politècnica és vastíssima, i en el conjunt divers de les seves peculiars característiques, cada branca de la producció i de l'art compta amb el seu organisme adient, especialment enquadrat a una finalitat pedagògica que té com a missió específica la formació de l'home a base d'una profunda cultura professional, que ha de permetre l'elevació moral de la col·lectivitat i l'assegurança d'una estabilitat econòmica que impossibiliti l'existència de lluites de classe, debilitadores i base corruptora de la humanitat.

L'Escola Nova, amb els seus organismes politècnics d'ensenyament, obre

piritualitat, significa no res menys que el perfeccionament de l'home a través de les lleis físiques, morals i econòmiques que determinen, per progressió normal, l'elevació espiritual de la humanitat, paral·lelament al progrés moral i material del món.

Però aquestes bases progressives de la col·lectivitat tenen com a camp d'efectivitat l'escola politècnica, la qual, amb les seves sales de treball i d'experimentació, els seus laboratoris i les seves aules especialitzades, contribueix a la formació professional i posa en contacte directe l'escola i la producció.

Aquest principi social i pedagògic, que té la seva raó motriu en la valoració del treball com a font de riquesa natural i de prosperitat col·lectiva, té el seu inici en el Jardí d'Infants, com ja hem dit, i és superat i pren totes les característiques estimulants en l'escola graduada, fins a arribar a l'escola politècnica, on esdevé ja una realitat esplèndida.

Enumerar les especialitats que comprèn l'escola d'orientació professional fora tasca estèril, perquè abasta totes les branques de la producció i de la tècnica artística. Direm, això sí, que el materialisme que comporta aquesta organització va encaminat a aconseguir la superació tècnico-professional de

(Ve de la primera pàgina)

i això és prou perquè els catalans es queixin de l'opressió de tal sistema. I per què tanta opressió? Quina és la causa? La causa és la vostra pettesa, ministres de la corona; la causa és el raquític coneixement que teniu de la ciència de governar. Catalunya és un país vigorós, robust; els catalans són altius, bel·licosos i de cor valerosos; doncs, ferro i bastonada, dieu vosaltres... Però, després de tot, ¿què us demana Catalunya? Us demana que doneu exemple de respectar les lleis, ja que quan el respecte no ve de dalt, no cal esperar que els de baix les respectin. Demana que governeu amb justícia... ¿Què ha passat a Catalunya després de l'any de maledicció, de l'any 43? Trist, molt trist és recordar-ho, senyors; perquè el que hi ha passat envileix i deshonra la nostra Història. Allí no hi ha hagut seguretat per a ningú. Els homes han estat arrabassats de llurs famílies per a ésser, a les poques hores, degollats. Si, degollats sota el miserable pretext que havien volgut fugir, com si fos possible que el pres pugui fugir del mosso d'esquadra un cop li ha posat la robusta mà damunt i l'ha lligat amb la seva corda encerrada. I Prim acabava amb aquestes paraules: "Els catalans ¿són o no són espanyols? ¿Són els nostres colons o són els nostres esclaus? Volem saber el que són! doneu el lenitiu o la mort, però que acabi l'agonia del poble català!... Són espanyols els catalans? Doncs torneu-los les garanties que els heu arrabassat; garanties que són seves, que tenen dret a fer-ne ús perquè les han conquerit amb la seva sang... Però, si éssent espanyols els voleu esclaus, si voleu continuar la política de Felip V d'ominosa memòria, sia en bona hora, i feu-ho per complet; amareu-los al piló del ganivet, com ho va fer aquell rei; tanqueu-los amb un cercle de bronze; i si això no és prou, que sigui Catalunya talada i destruïda i sembrada de sal com la ciutat maledida; perquè així, i solament així, vençreu el nostre orgull de catalans; solament així domareu el nostre brau sentiment de llibertat."

Aquest sentiment profund de llibertat, consubstancial dels catalans, el va palesar Prim d'una manera sorollosa amb la seva actitud conseqüentment alliberadora, en dos fets històrics de gran envergadura: l'expedició a Mèxic i la insurrecció cubana.

Enviat a Mèxic al front de les tropes

qual dediqui el seu esforç. Ja és sabut que l'home progressa, únicament, a través de l'experiència biològica que contrasta els seus propis coneixements i que el posa en condicions de vencedor en la lluita permanent per la vida.

Coneguda la valor determinant de l'individu com a element valoritzador de la col·lectivitat i l'esforç que ve a realitzar l'Escola Nova per a aconseguir l'elevació intel·lectual i la capacitat professional de l'home, a ell correspon, únicament, l'impuls natural que el porti a desfer-se d'un passat que tendia a negar tota valor individual. L'escola politècnica, com el grau preescolar i l'ensenyament secundari o superior, no tindrà força d'obligar, perquè contra l'absència volguda de l'alumne no hi ha lluita possible, però obrirà de bat a bat les portes de les aules, dels laboratoris o de les sales de treball a aquells qui, conscients del seu deure, vulguin convertir-se en homes aptes per impulsar el materialisme econòmic que ha d'obrir-nos el camí triomfal de l'espiritualisme progressiu i sòlid que es basa en el domini del cor i de la intel·ligència.

Manuel VALLDEPERES

espanyols, conjuntament amb les expedicions armades de França i d'Anglaterra, va fer retirar les seves tropes, abandonant els francesos, quan es va convèncer que els veritables mòbils de l'expedició eren ofegar la independència mexicana i la seva República naixent, per a instaurar la monarquia de Maximilià. Molt hagué de batallar Prim contra la major part del generalat, especialment contra Serrano i la majoria dels diputats, per a justificar la no-intervenció d'Espanya en els afers mexicans.

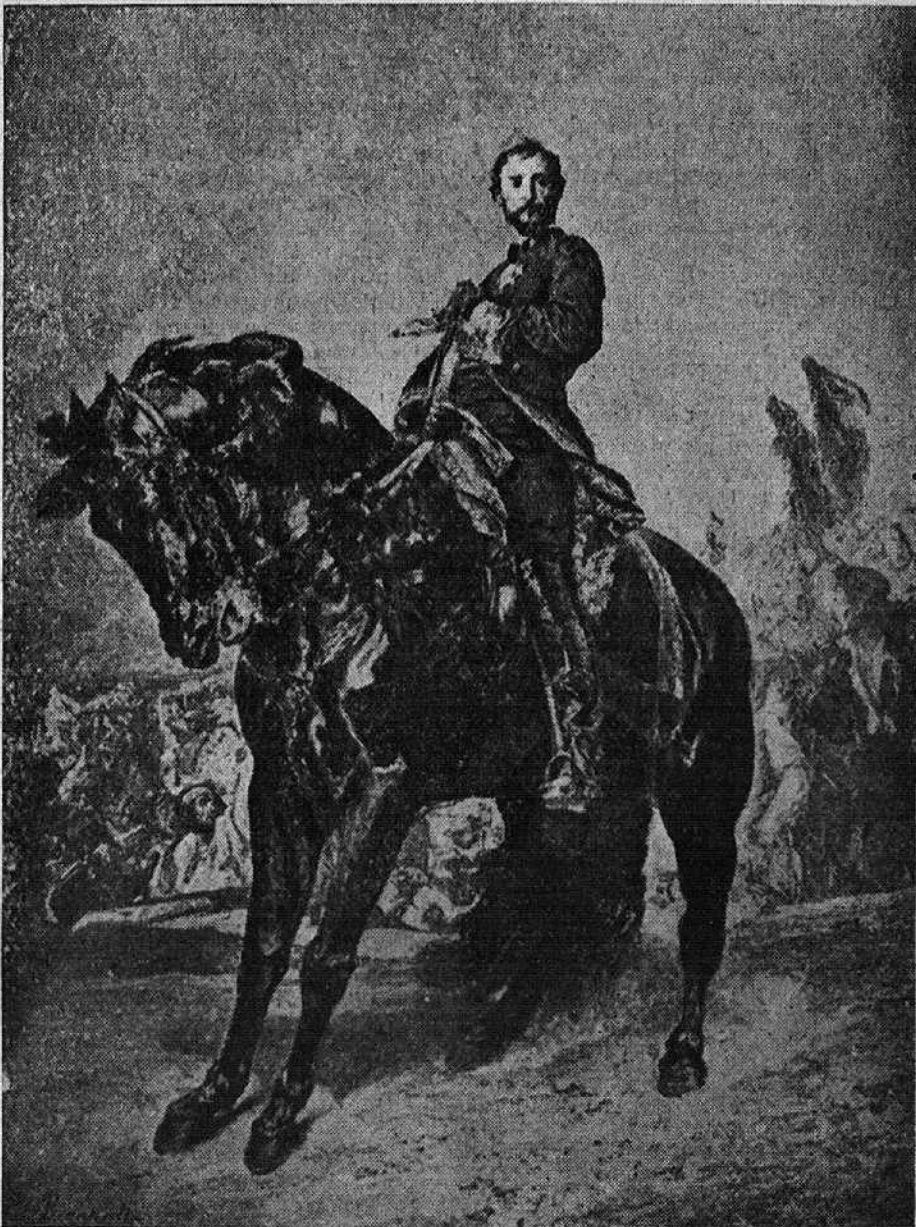
Davant la insurrecció cubana, Prim va ésser encara més categòric i més valerosos en la defensa de les llibertats de Cuba. Abans que la revolta esclatés, Prim s'havia manifestat públicament per la concessió d'un règim ample d'autonomia a les Antilles i per l'abolició de l'esclavitud. Aquesta actitud seva va determinar una vasta campanya de calúmies contra Prim, acusant-lo de pretendre desmembrar el patrimoni co-

un programa de conjunt. En principi es va redactar un document d'un gran abast polític.

A última hora Céspedes no va aprovar aquest document, i la insurrecció cubana esclatava amb gran violència el 10 d'octubre del 1868, setmanes després de triomfar la revolució de setembre a la Península. No obstant, Prim continuà batallant en el si del G. vern provisional i a les Corts per acabar amb la insurrecció cubana mitjançant la concessió de l'autonomia, aduoc de la independència total.

La base de l'acord amb els insurrectes cubans, segons Prim, havia d'ésser: Plebiscit per la independència o autonomia de Cuba; abolició de l'esclavatge; indemnització per les propietats públiques d'Espanya; armistici immediat i amnistia general; protecció de les persones i béns dels espanyols mentre aquests no anessin contra els interessos de la República.

La mort de Prim va interrompre

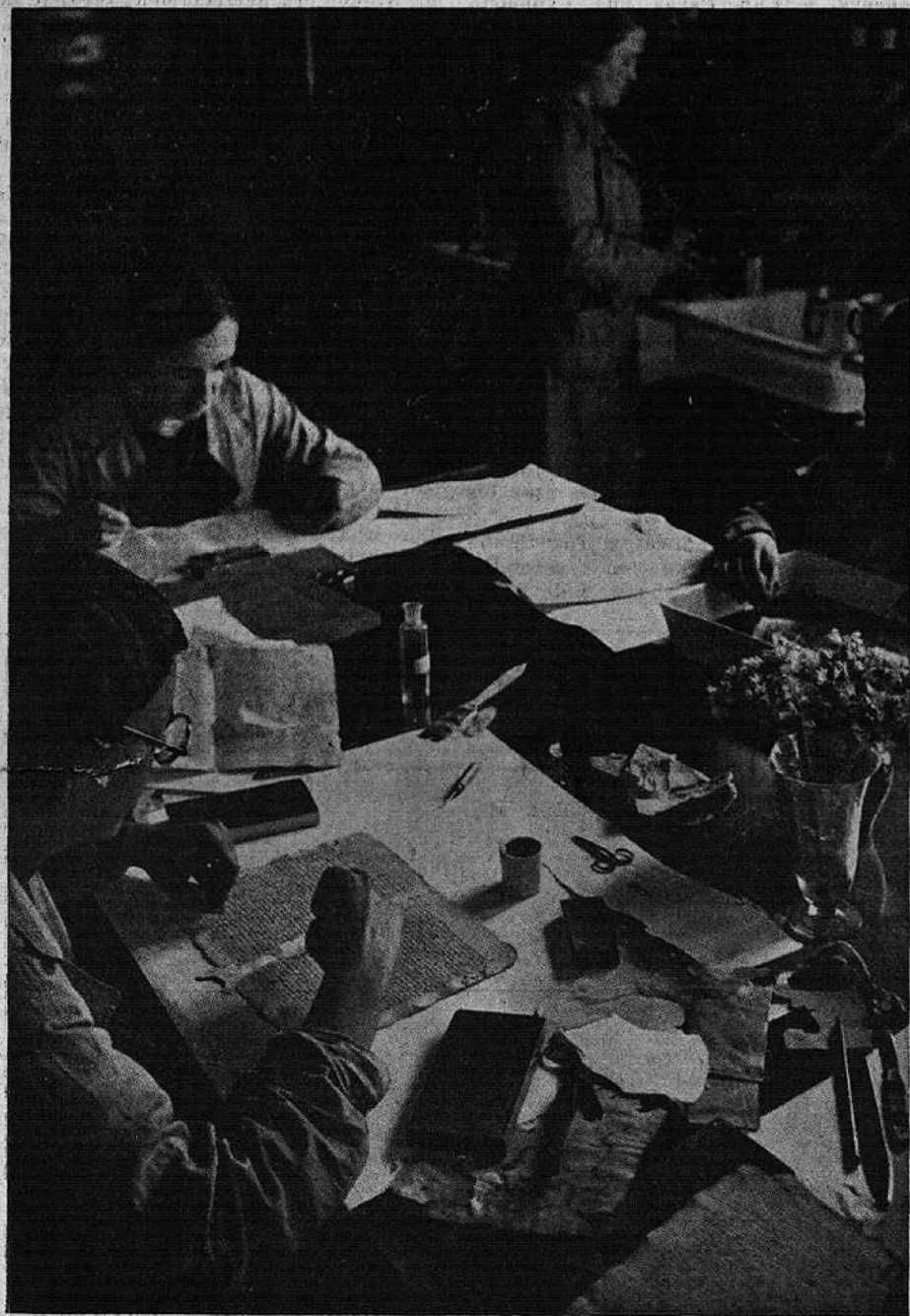
El general Prim (Pintura de Renault)

l'ionia d'Espanya i vendre Cuba i Puerto Rico als Estats Units d'Amèrica. Se l'acusava de filibuster i de traïdor a la pàtria. Cap acusació infamant no va aturar Prim en la seva activitat alliberadora a favor del poble cubà, ans al contrari, quan més forta era la campanya dels esclavagistes contra Prim, més estretament es va lligar amb els insurrectes cubans per a portar de conjunt l'acció contra la monarquia borbònica, de la qual ja feia temps que s'havia declarat enemic irreconciliable. Amb aquest propòsit, Prim va enviar a Santiago de Cuba Francesc Alarcón, Rogeli Osorio i Marius Salazar, per a posar-se d'acord amb els representants del cap dels revolucionaris cubans, Carles Manuel de Céspedes, i establir

l'acord definitiu que estava a punt de fer-se. La insurrecció cubana va ésser aixafada per la força, vessant a dojo la sang dels cubans i la dels espanyols, però la independència de Cuba, a costa de sang i de runes, es va assolir amb la darrera insurrecció del 1897-98, amb pitjors condicions per a Espanya.

Si en Joan Prim no tingués al seu actiu més que l'actitud coratjosa, humana i alliberadora que tingué amb el poble mexicà i el cubà, ja n'hauria prou per a retre-li homenatge com a un dels defensors de la llibertat dels pobles i de les nacionalitats oprimides. Però, si Prim va ésser gran en aquest aspecte, ho fou molt més com a català i com a cabdill de la llibertat.

Hilari ARLANDIS

L'Escola de Bibliotecàries

pas a la concepció materialista del món, establint una relació constant entre el treball, la ciència, la teoria i la pràctica. Això vol dir que aspira a l'assoliment immediat del progrés material, força motriu que impulsa el progrés espiritual, amb la lògica conseqüència del triomf de la solidaritat humana.

El materialisme, que alguns han volgut presentar com una negació de l'es-

l'obrer per tal de fer-lo apte per a les més grans empreses i deslligar-lo d'un passat opressiu de tirania capitalista que convertia l'home en un engranatge més de la màquina productora, sense tenir en compte per a res les seves necessitats d'ordre espiritual.

L'home ha d'emancipar-se per la pròpia capacitat i per la força moral que dona l'aptesa intel·lectual en relació amb l'activitat professional a la

d'obres d'una profunditat tan subtil, que el gros públic no pugui copsar. No, res d'això. El qui radi, literat, o músic, o conferenciant, ha de pensar que, igual que el comedïgraf o l'orador de miting, es dirigeix a una massa heterogènia, el nivell de cultura de la majoria de la qual és més aviat mitjà que superior i, a més i potser per aquesta raó, constitueix un públic distret, capriciós, requerit i festejat per tothom i que, per tant, cal conquistar i guanyar-ne el seu favor, cosa que no s'aconseguirà forçant la seva atenció amb estudis llargs i excessivament profunds i procurant desvetllar solament la seva reflexió, sinó, al contrari, amb treballs curts i concisos, procurant impressionar-lo fortament i fent, en tot cas, que la reflexió vingui després, com a conseqüència de la impressió rebuda. Per això, nosaltres, per l'experiència adquirida en les nostres actuacions radiofòniques, no ens cansem mai d'aconsejar als escriptors i conferenciant que siguin breus i ben concisos; altrament s'exposen que només els escolti llur família. I si, en comptes d'ésser un sol treball literari o una sola conferència, es tracta d'una revista radiada o d'un miting radiat, encara caldrà accentuar més les condicions abans esmentades de la brevetat i la concisió, a les quals caldrà afegir-hi llavors la de la variació per no caure en la monotonia, que és l'enemic més gran de tota mena de manifestació pública, i de la ràdio més que de cap altra. Per això, i amb molt bon encert, en algunes de les emissions organitzades a base d'una sola entitat o de diferents treballs referents a un sol tema o categoria de temes, s'hi sol intercalar algun disc o discos més o menys adients a l'assumpte de què es tracta.

Així, doncs, tots els qui vulguin reeixir en emissions artístiques, literàries, polítiques, científiques, pedagògiques, etc., ja ho saben: cal que siguin breus, concisos i que procurin que no hi manqui la variació, si es tracta de revistes o d'emissions compostes de més d'un treball; altrament si fossin tots els treballs d'igual índole, l'emissió esdevindria monòtona i soporífera fatalment. Ah! I no cal oblidar l'amenitat. En igualtat de condicions i circumstàncies, sempre triomfarà l'emissió més amena. Aquesta és una de les causes que feren que nosaltres poguéssim fer empassar al gros públic una cosa tan àrida com la gramàtica. Per aquest motiu escollírem el popular Miliu de Ràdio Barcelona com a deixeble nos-

tre. Ja sé que alguns diran que ells mai no descendiran fins a aquest extrem. Tampoc nosaltres volem dir que tothom hagi de recórrer als mateixos procediments, però sí que cal procurar acostar-se al públic, sigui com sigui, si es vol ésser escoltat per ell. I per aconseguir-ho, a la Ràdio especialment, es necessiten: brevetat, concisió, amenitat i varietat.

Aquesta darrera condició ens porta de la mà a parlar dels programes en general de Ràdio. Com hem dit al principi, ni aquests han d'ésser controlats per intel·lectuals purs, ni tampoc per gent de mal gust. La varietat és la condició essencial de la Ràdio. S'equivocarien aquells qui vulguessin fer de la Ràdio una cosa exclusivament selecta, tant en matèria de música com en literatura, filosofia, ciència, etc.; com també anirien errats aquells qui la vulguessin convertir en un instrument únic de lleugeresa i superficialitat, i solament conreessin el jazz i el conte picant o l'acudit obscè. No, res d'això. Pot a hores determinades haver-hi jazz, però conreant en altres la música simfònica i, en altres, el cant (òpera, opereta, cançoneta, etc.); poden radiar-se en algunes ocasions contes més o menys picarescos (però d'enginy i gràcia vera) i, en altres, treballs seriosos amb les qualitats que abans hem esmentat; i, sobretot, i això també té importància per al ràdio-oient d'una mateixa capital o d'un mateix país, que les diferents emissions d'un mateix lloc no es copiïn l'una a l'altra les hores i els programes, perquè no es doni el cas insòlit que es dona a casa nostra: que quan l'una dona música simfònica, l'altra també i, al revés, quan l'una dona jazz, l'altra fa el mateix; llavors el pobre ràdio-oient a qui no agrada aquell programa, no pot girar la clau i buscar l'altra emissora, sinó que ha de tancar l'aparell o buscar una emissora estrangera. A favor de la varietat, doncs, convidaria que les emissions fessin els programes a hores diferents, com també que els organismes oficials tinguessin emissores pròpies per a donar les seves emissions especials, que en circumstàncies com les presents tothom procuraria sentir, sense necessitat d'haver-se de valer de les emissores barcelonines. Tot això ho diem en pro de la varietat, principal al·licient de la Ràdio.

I per avui potser ja hem parlat prou d'aquest tema. Com que queda molt a dir, ja hi tornarem un altre dia.

A. BALOT

DE RÀDIO

Ningú no podrà negar que l'invent de la Ràdio ha portat una veritable revolució en els nostres costums i ha obert horitzons insospitats en tots els aspectes de la vida. Com el cinema, influeix d'una manera decisiva en la nostra vida actual, i fa que insensiblement ens hi anem acostumant fins a convertir-nos en indispensables, tant que, si per qualsevol circumstància ens en trobem privats, ens sembla que ens falta quelcom, que estem separats del món i la vida se'ns apareix buida i sense interès. En canvi, si podem fruir-ne, la nostra llar esdevé acollidora i agradable, i des d'ella estem en comunicació constant amb el món, gaudim de bons concerts i audicions teatrals, ens assabentem de les darreres noves i podem copsar les idees vertides per un conferenciant notable o per un professor especialitzat en una matèria determinada. Sols manca que vingui la televisió perquè, sense moure'ns de casa, puguem viure la vida tan intensament com el més gran rodamón. Ningú no ens negarà, doncs, que l'invent de la Ràdio ha portat una veritable revolució.

Ara bé; la Ràdio, com tots els invents, pot fer molt bé i pot fer molt mal, segons siguin aquells que la dirigeixin. Mentre la Ràdio estigui en mans de gent intel·ligent i de bon gust, podrà ésser d'una influència benefactora per al públic; si, per contra, la controla gent analfabeta o de gustos grollers, llavors la Ràdio esdevindrà un vehicle pervertidor del gust del públic i un mitjà per a anar rebaixant el nivell de cultura general, cosa que seria molt deplorable i que no hem de voler de cap manera. Això no vol dir que nosaltres propugnem perquè la direcció de la Ràdio estigui en mans d'intel·lectuals purs, que únicament disposin la radiació

RECORDEM-NOS DE BENET MERCADER

En l'article que dedicàvem fa poc al llibre de l'acurat retratista Ferran Callicó sobre unes litografies de Maria Fortuny, ens lamentàvem que no s'hagués commemorat el centenari de la naixença de l'excel·lent pintor reusenc amb la brillantor que es mereixia. Això no vol pas dir, i ens interessa molt subratllar-ho que nosaltres presentem la producció fortunyana amb un exemple a seguir pels nostres pintors. No. Tot el contrari. En efecte: a desgrat de la profunda admiració que sentim pel talent indiscutible de l'autor de "La Vicaria", hem de confessar que els camins traçats per ell són funestos per a aquells que s'hi endinsen. Tots els comentaris dels historiadors d'art modern estrangers sobre el pintor de Reus, que transcrivim en un article publicat fa temps en aquestes pàgines, coincidien amb la nostra apreciació. Tots ells es basaven tant en l'elogi inflammat de les condicions de "pintor" de Fortuny com en la constatació de la influència perniciosa que ell exercí sobre els seus imitadors.

En efecte: no es pot pas negar que seguir els viarans fressats per Fortuny mena directament a una mena de virtuosisme efectista i buit, fet de malabarismes tècnics i de trucs de taller així com de colorismes superficialment enlluernadors i d'un anecdotisme de la pitjor mena. En conseqüència, malgrat l'admiració que, repetim-ho, sentim per Fortuny, creiem sincerament que la nostra pintura ha de cercar una base més sòlida que la que li ofereix la virtuositat fortunyana, base que es pot trobar tant en l'alta i pura austeritat d'un Benet Mercader com en el dramatismes intens i punyent d'Isidre Nonell.

Avui comentarem breument l'obra i l'exemple llegats per la noble i ascètica personalitat de Benet Mercader, perquè, encara que potser seria més actual parlar de Nonell després de la concessió d'un Premi de pintura que porta el seu nom i del llibre que sobre aquest pintor ha publicat Joan Merli, la personalitat

Potser si es provés de donar més difusió a les obres austeres i profundes del nostre artista, s'aconseguiria que a poc a poc s'anés esvaïnt l'esmentada atmosfera de glaç que l'embolcalla, tot i facilitant així paulatinament la seva comprensió. No hem d'oblidar que la millor producció de Mercader que posseïx Barcelona, la zurbaranesca "Mort de F. Joan Clímac", no és propietat del Museu, sinó que es troba, avui desgraciadament invisible, en la Universitat. Si es fes una bona reproducció d'aquesta pintura tan ferma com la que es feu d'aquella espurnejant evocació que és "La Vicaria", estem segurs que el seu exemple seria molt profitós per al nostre món artístic. La sanitosa influència exercida per l'esmentat Alphonse Legros, que tants punts de semblança ofereix amb el mestre català, damunt un grup escollit d'artistes anglesos, ens fa creure que així d'útil seria la influència exercida per l'obra mercaderiana si aquesta fos més coneguda.

Aquesta influència tindria una doble eficàcia. En primer lloc, revelaria un "mètode" que es podria aprofitar com a base sòlida damunt la qual bastir d'una manera gradual tota evolució ulterior. Aquesta base vindria a ésser per a la pintura catalana allò mateix que l'obra de Poussin fou per a la francesa. Perquè indiscutiblement sense aquesta sòlida bastida fornida pel "mètode" poussinià no hauria estat possible un Watteau ni tota l'evolució posterior que culminà en un Claude Monet, ja que l'impressionisme no té res a veure amb les improvisacions malabarístiques del pinzell com ens han volgut fer creure alguns pintors nostres dits impressionistes. (En un altre article intentarem analitzar les innegables diferències existents entre el "mètode" de Poussin i el de Monet).

De més a més, l'obra de Mercader, estudiada a fons, ultra un "mètode", ens donaria un exemple d'alta consciència i de profunditat, d'elevació, en oposició a

LA PERSONALITAT MULTIPLE

Nat a Calaf l'any 1855, Alexandre de Riquer, artista refinat i esperit no gens egoista, volia comunicar els seus ensomnis a totes les classes socials. Fou l'impulsador de l'anunci artístic, un dels qui més treballaren a casa nostra per a desvetllar l'afició al cartell, i també el qui més contribuï a fomentar l'afany de la bona presentació en els articles industrials, tot i decorant moltes botigues i donant una qualitat digna a la propaganda industrial.

Alexandre de Riquer fou el primer a resuscitar els ex-libris i esdevingué un intèrpret exquisit d'aquest gènere injustament oblidat. Totes les personalitats barcelonines de relleu volgueren tenir l'honor de posseir ex-libris fills de la inventiva artística de Riquer. Totes volgueren veure reflectada la seva personalitat en aquells dibuixos tan subtilment refinats i poètics.

Els ex-libris pertanyents a Leonor Miquel, Josep Maria Roca, Santiago Rossinyol, Miquel Utrillo, les bellíssimes tricornies de Teresa i Maria, filles de Pau de Rubinat, i altres exlits de

D'ALEXANDRE DE RIQUER

les seves mans destres, eren mostres finíssimes del bon gust d'Alexandre de Riquer.

No content amb això, el nostre inquiet artista es posà a treballar amb entusiasme l'aiguafort, que havia caigut feia temps en desuetud, tot i arribant a posseir una gran traça tant en la manipulació del buril com en la combinació d'aiguatintes, modalitat que aplicà en la confecció dels seus ex-libris.

Que Riquer ocupava un lloc destacat entre els decoradors mundials n'eren una prova les reproduccions d'obres seves que apareixien molt sovint en revistes tan notables com "The Studio" i "Les maîtres de l'affiche", i el fet que fos premiada a Londres la religadura de la seva obra "Crisantems", projectada per ell mateix. Un noble construït sota la seva direcció obtingué també un premi en l'Exposició Universal de Xicagó; amb l'única medalla d'or atorgada a Espanya en la Secció de Mobiliari.

El 22 de juliol del 1900, Riquer inaugurava a Can Parés una exposició d'obres seves en la qual figuraven uns fragments de la decoració de la farmàcia del doctor Grau Anglada, establerta al carrer Nou.

Ultra aquesta decoració, molt apropiada per a la seva destinació, hi havia en la part central d'aquesta exposició, destacant entre els objectes exhibits, un magnífic plató, que honorava l'artista Gaspar Homar, que havia executat el projecte de Riquer amb varietat de fustes riques: éban, xicranda, perer, etc., que formaven una policromia natural, que era realçada amb aplicacions de metall que col·laboraven a la sumptuositat del conjunt.

Aquesta exposició donava una idea exacta del talent múltiple d'Alexandre de Riquer que li permetia de cultivar amb idèntic mestratge tots els aspectes de les arts decoratives.

La seva tasca educativa fou també molt eficaç, puix que com a escriptor posà la seva ploma al servei de la di-

fusió de les arts plàstiques, tot i donant a conèixer el més notable que es realitzava a l'estranger. Dignes d'esment són els articles que publicà sobre les figures més significatives de l'art anglès modern, entre els quals es destacava el que va dedicar a Aubrey Beardsley en la revista "Joventut", i l'assaig sobre Robert A. Bell amb il·lustracions d'aquest artista. Com a literat publicà alguns poemes, il·lustrats per ell. Recordem els titulats "Quan jo era noi", "Aplec de sonets" i el "Poema del bosc" (1910), el qual li valgué un entusiasta elogi de Mistral.

El seu taller del carrer de la Frenetia, cantonada al de Pietat, fou durant molt de temps el cenacle de l'exquisit on es discutia sobre art i s'organitzaven audicions íntimes de música i poesia, que tenien per tela de fons el panorama que s'observava a través dels amples finestral amb la silueta de la Catedral submergida en la claror blaventa de la nit...

Excessivament romàntic, Alexandre de Riquer era perfectament incapaç de copsar el que té de bell el quotidià, i el seu tarannà gens pràctic l'impossibilitava de resoldre satisfactoriament els problemes que planteja la vida. Volia que el món fos una sèrie de sensacions plàstiques i musicalment agradables.

Això explica el seu gest constant de persona malhumorada que es desperta de cop i volta després d'un bell somni. Això explica, encara, els seus conflictes domèstics que l'obligaren a desprendre's del seu estimat taller, de les seves riqueses arqueològiques i de les seves adquisicions de bibliòfil expert, així com d'aquella copiosa col·lecció de vidres antics catalans, que fou adquirida el 1902 per Emili Cabot, el qual, en morir, la deixà al nostre Museu municipal.

Per tal d'oblidar tantes contrarietats, es retirà a Palma de Mallorca, on va morir l'any 1920.

Joaquim BAS I GICH

L'ART A L'ESTRANGER EXPOSICIO GEORGES BRAQUE A PARIS

Si com tot ens inclina a creure-ho, la fi de l'art és la delectació, Nicolas Poussin no té entre els pintors contemporanis hereu més autèntic que Georges Braque, per als ulls del qual el món, la matèria i l'esperit no són més que pretext per a simbolització, harmonies i cadències exclusivament pictòriques.

L'exposició de vint-i-tres teles seves que s'ha obert a la Galeria Pau Rosenberg convencerà els més escèptics, amb la condició que siguin dilectants... Georges Braques és actualment l'únic defensor del cubisme, d'aquell cubisme que ha estat una mena de gran amor purament desinteressat, un amor de llegenda, potser irreal, on l'artista recrea el rostre de l'Univers...

Georges Braque és de Normandia. Va néixer a l'Havre, el 13 de maig del 1882. Des de molt menut agafà els pinzells, i abans d'anar a París per a seguir els cursos de l'Acadèmia Julian, fou pintor de parets. Coses del destí! A casa de Julian feu amistat amb Friesz, i durant alguns anys esdevingué un "Fauve". Però aquella disbauxa de colors no satisfesia de cap manera el seu tarannà de lògica sensible, enamorat de la mesura. A les teories noves aportà elements de qualitat: el respecte de l'ofici, la preocupació de l'artesanat tradicional, la consciència professional i l'amor de l'obra ben feta. Aquesta necessitat de simplicitat l'empenyí a estilitzar els seus paisatges i el posà fàcilment d'acord amb Picasso quan aquest li mostrà les "Demoiselles d'Avignon". És d'aquests paisatges reduïts als volums essencials que va néixer el mot "cubisme". Des d'aleshores, entorn de Picasso i de Braque una "capella" es formà: Juan Gris, Max Jacob, Marcoussis, Gleizes, Apollinaire en foren els membres més actius. Fou al Saló de Tardor del 1908 que esclatà l'incident que havia de decidir la fortuna del mot "cubisme". Diverses teles de Braque foren rebutjades, i Matisse, que formava part del jurat, explicà, en s'rtir, que els paisatges de Braque eren fets amb "cubs". Louis Vauxcelles reproduí aquesta explicació en el seu article sobre Braque ("Gil Blas", 14 nov. 1908). El "cubisme" acabava de néixer. La "capelleta" se n'anà l'any següent a Cèret a passar-hi llargues i estuïoses vacances, la qual cosa feu dir al baró de Guillaume Apollinaire: "Cèret, Barbizon del Cubisme."

Davant el joc complex que esdevenia de mica en mica el quadre, Braque esdevingué de més en més preocupat d'introduir-hi alguna cosa de real, com una nota d'autenticitat que havia de comandar l'ordenació de l'obra. Començà per reproduir caràcters tipogràfics, després imitacions de marbre o de fusta; en fi, enganxà sobre la tela matèries reals: paper, fusta, sorra... Cada nou assaig, tant si la iniciativa era de Braque com de Picasso, esdevé tot seguit una adquisició col·lectiva de

Georges Braque: «Femme peignant»

la qual tot el grup intentava treure partit... Més tard, després de la guerra europea, Braque inventa un nou cubisme a imatge de la seva sensibilitat. Les seves evolucions, en lloc d'ésser espasmòdiques com les de Picasso, s'encadenen, al contrari, amb la lògica suficient perquè es puguin juxtaposar obres de totes les èpoques sense cap impressió de contrast.

Clàssic per la seva rigorosa composició, un quadre de Braque és també amarat del romanticisme més delicat, en el sentit que és fet, per dir-ho així, amb la mateixa essència del record, expressat amb els matisos més dolços, a penes malencònics.

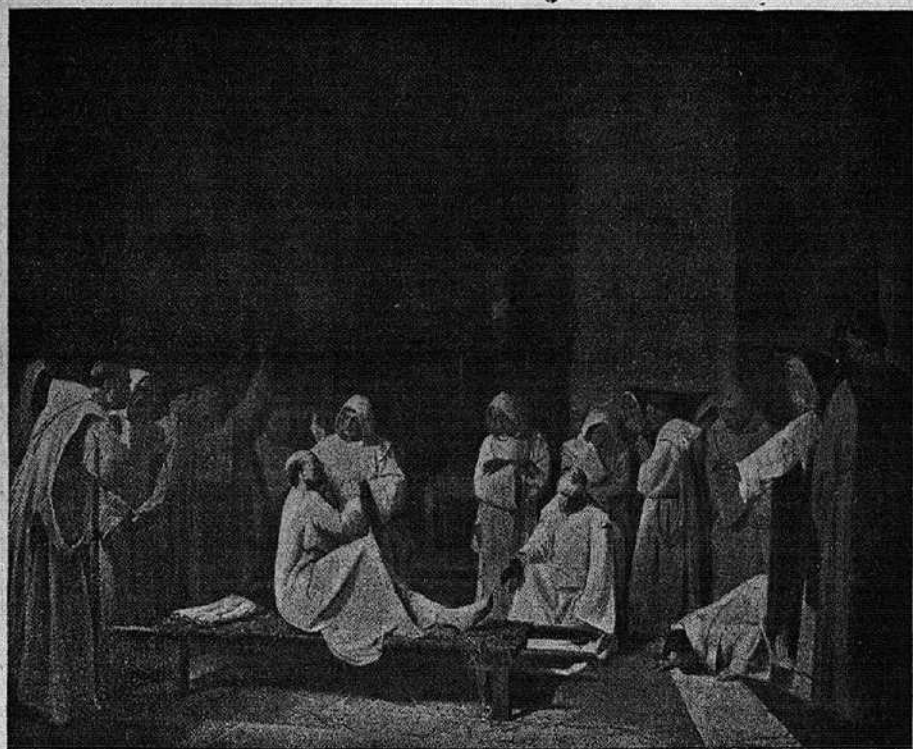
Heus ací les seves teles recents exposades ara a Can Rosenberg: d'un recó de taller, d'un recó de cambra, d'una taula, d'una xemeneia on els at-

zars de la vida han depositat objectes quotidians, Braque sap destacar-ne les línies essencials. Quan romanen alguns instants davant aquestes teles, us adoneu que són riques de vida interior, de sensibilitat poètica. En aquestes cambres on regna un encalimat clar i obscur, on una dona pinta, on dues dones fan música, no sabeu per quin misteri una làmpara hi posa una llenca de llum i de vida...

Braque serà citat pels historiadors futurs de l'art d'avui com una mena d'ésser estrany i voluptuós l'art del qual és alhora poesia quotidiana i misteri musical. El cubisme de Braque està per damunt de totes les combinacions massa còmodes. Els seus elements, molt humans, pertanyen a l'eternitat.

J. MIR-COSTA

París, desembre.

«La mort de F. Joan Clímac», una de les millors obres de Mercader, que es troba en la nostra Universitat

de Benet Mercader continua essent oblidada, oblit que considerem immerescut i, de persistir, funest per a la puixança de la nostra escola pictòrica.

Ens convencérem clarament de l'alta vàlua que té aquest auster mestre de l'estil en contemplar per primera vegada una de les seves obres mestres. Fou en una visita que férem anys enrera al Museu del Prado de Madrid. Saturats de les profundes impressions que ens havien procurat les obres de Rafael i del Ticià, de Correggio i de Tintoretto, de Dürer i de Rubens, de Velázquez i Goya, el nostre judici crític esdevingué involuntàriament d'una extrema exigència. Doncs bé: en fer l'obligada visita al Museu d'Art Modern, ens colpí fortament, no el minúscul i sorprenent estudi de nu a ple sol de Fortuny ni altres obres enlluernadores d'aquest artista, sinó quelcom ben diferent i més sòlid, més profund i més convincent, més "clàssic", en un mot: quelcom que era precisament "El trasllat del cos de Sant Francesc" d'aquest Benet Mercader. Posteriorment, tingué lloc la retrospectiva de l'obra d'aquest mestre ascètic i isolat, en la qual poguérem reveure aquella impressionant pintura del museu madrileny juntament amb altres obres mestres del mateix pintor. També es publicà en aquell temps la biografia redactada per Feliu Elias. A desgrat de tot això, però, no s'aconseguí dissipar aquella atmosfera de fredor i d'isolament que encara avui embolcalla aquest mestre. ¿A què és deguda aquesta anomalia? No creiem anar errats si ho atribuïm precisament a les excel·lències de l'art de Benet Mercader, a la seva personalitat i sobretot a la seva extrema depuració estilística.

Que casos per l'estil es donen desgraciadament a tot arreu, ho demostra allò que s'ha esdevingut a França amb un artista tan pur i tan noble, tan intens i tan profund com era Alphonse Legros, que si bé és apreciat per un grup minúscul i selecte de coneixedors, encara espera ésser admirat pel gros públic i els col·leccionistes, degut innegablement a les mateixes causes que impedeixen la comprensió per la nostra gent de l'obra i l'ensenyament de Mercader.

La «Medalla President Macià», realitzada per Josep Granyer.

CONTRICIO

Les infermeres — albes vestimentes immaculades, cares rient i suggestives — van, vénen i s'entretopen pels corredors ombrejats de l'hospital. Porten flascons de totes colors i mides, aqueferades, amb una lleugera congestió als pòmuls encomanada pel mateix ambient tebi que sura pels passadissos enclaustrats. Tota mena de remors somortes omplen la seva mansió de la casa de salut. Us arriba als narius l'olor acre i penetrant del formol i de l'èter, barreja indefinible que us esbalaieix després d'haver respirat l'aire net del defora. Del fons d'una de les estances més properes es perceben, clars, els panteixs i la ronca estertor d'una anestèsia difícil; un aplac de cirurgians d'edats indefinibles per mor de llurs còfies blanques bescanvien llurs consideracions clíniques a la llinda d'un quiròfan, i pel batent mig clos d'una porta esmaltada destrieu la imprecisa disposició del laboratori d'anàlisi — tubs i provetes on el sol s'esmicola en tota mena de reflexos, — la pàlida blancor del marbre i la brunyida lluisor dels instruments cromats. Un intern i una infermera, al fons del corredor, en la mitja penombra acollidora, sostenen un idilli que qui sap si, escatint-ho bé, serà només una amigable discussió sobre antisepsia.

Victor, materialment aclofat en una *chaise-longue*, contempla tot el món que des del seu setial pot ésser albirador; a través de la diàfana transparència dels cristalls verdosos, fixa el seu esguard en la ufanosa exuberància del jardí on triomfa l'esclat dels rosers i dels lil·lars i admira l'àmplia nitidesa del cel puríssim, sense vels maculadors. Tanmateix, la calma i la blanor de l'hora inviten al pelegrinatge espiritual, i Victor se sent endinsat cap al seu futur intern on es complau de resseguir la línia divagant de la seva vida atzarosa. La seva ànima encogida ara dins del seu cos decrepit i retut, malda per fer una anàlisi i un balanç de la seva conducta passada, que l'ha retopat en aquesta submissió al llit d'un hospital. La malura ha generat dintre seu com a seqüella lògica de la disbauxa i del deliri. Si encara hi fos a temps! Però la molície és com un d'aquests beires aparentment innocuos que després se us enduen a poc a poc cap a unes regions d'amnèsia i de desprecupació, on oblidem que no som més

que miseres carcasses anatòmiques amb totes llurs febleses i defalliments vergonyants. Si els seus pares el veiessin, pobre Victor! La pena i la desolació arugarien encara més llurs faccions revellides. Endut pel remolí de les passions rau ara en les pregonesses d'un abis del qual no sortirà mai més. Té la vaga visió d'aquella papereta d'anàlisi que en les hores d'insomni se li apareix amb la rigidesa d'un fiscal impertorbable, que amb tota la fredor i la parsimònia mesura una llista aclaparant de mots acusadors...

— No, no. Sostinc la tesi d'una pionefritis; aplicarem una vacuna colibacilar i us meravellareu del resultat.

Fins a les seves oïdes distretes ha arribat aquest fragment de conversa sorgit del grup de metges d'allà baix, tot desent el fil de les seves idees. Quina vida, tanmateix, la de l'hospital! Aquesta invariable blancor dels mosaics, el gres mat dels rajols, el desfilat incessant de les lliures, la sentor enervant dels antisèptics... Adreça un esguard impudic a les línies insinuants d'una jove neta que pren el sol al seu devora, convalescent, però gairebé recobrada. Tot seguit se sent com culpable d'una grossa malifeta; s'acusa, amb una fermesa pouada dels seus dintres, del defalliment momentani que l'ha fet reincidir en pensaments ominosos. A través de les cèl·lules epidèrmiques sent traspuar una sufocació penosa. Ah! és, tanmateix, un dels seus símptomes inequívocs: la terrible malura el devora, corseca les seves entranyes, nia en tots els recons de la seva histologia. I aquelles àlgies, aquelles palpitations pertinaces, aquelles afebliments... És indubtable que té ben merecuda aquesta maledicció del fat. La joia del defora — la coloraina pimpant de les roses, la verdor immutuable de les acàcies, la bella i escaient familiaritat dels geranis — és un repte que fa més inquietant encara el seu pesombre i la seva horror. La llum entra a dolls a través dels amplis finestrals, portant-li la morbida transparència primaveral que li encomana vagues somnolències. Un calfred arborecent li puja pit amunt en considerar-se esclau de la mort que el sotja impertorbable des de tots els angles; la seva imaginació exaltada pels temors forja figures esglaiants que li teixeixen el sudari i la mortalla. El des-

bocament de les idees l'endinsa cap a les més abjectes profunditats, on li plau de remoure el llot que l'ha de sepultar: veu el seguici familiar rera el fúnebre cadafal, mentre ell, enter i rigid, jau empresonat en un taüt de daurades inscripcions. Unes sensacions d'angoixa suprema li oprimeixen la gola dificultant-li la deglució de la saliva...

Sobtadament, una corrua d'estudiants amb l'alegre baladria dels seus anys despreocupats, el solleven de les cabòries que turmentaven el seu esperit cada volta més ple de tenebrosos presagis. Ah, si encara fos a temps d'esmenar la seva vida d'atzaroses tortuositats i emprendre uns viaranys més purs i més bells! Mai no havia parat compte, tanmateix, de la bellesa de les flors quan esclaten per la força de la saba joveçana enmig de les suavitats d'aquest maig tan tebi. Perdut en el remolí de les disbauxes nocturnes, mai no havia ponderat la veritable bellesa dels jorns elegíacs, i ara se li oferia més suggestiva i torbadora que mai, precisament a l'instant mateix en què veia trontollar la seva salut al llindar precís d'un abisme engolidor.

Ve't ací que a l'altre extrem del corredor el metge comença a fer la visita diària als malalts que com ell reposen a la galeria de cristalls. Avança amb passos mesurats i gràvids, i s'atura davant dels pacients, tot escrutant llurs visatges i prement llurs monyons per a comprovar la normalitat del pols. Mentre espera la indicació termomètrica, repassa amb pausa les històries clíniques que la infermera té indicades en les fulles monogràfiques. Després fa les recomanacions terapèutiques indispensables i reprèn el seu camí. A mesura que el metge s'atansa, Victor sent que el cor li bat amb un adalament accelerat, se sent corferit per un tremiment incessant. Com el trobarà avui? Pobre Victor! Ara fa els vots més suprems de contricció a canvi d'un xic d'esperança, d'una petita llum en les pregonesses obscuritats del seu esperit penitent. Voldria fondre's, esfumar-se, i remuntar d'una volada l'ample espai, àvid com està de la llibertat destruïda. Lentament, però, una creixent lassitud s'apodera de la seva ànima, un enllemat l'enfonsa més i més en la seva cadira de malalt incurable. Ell sap prou bé que no retornarà mai més la calma i la pau cobejades.

El metge — ulleres de carei, posat greu i meditatiu — el contempla minuciosament, com si volgués penetrar a través de les seves cèl·lules per veure més de prop el germen que el devora. Seguidament dirigeix una mirada inquisidora a la infermera i li diu:

— ¿Em farà el favor del segon cognom d'aquest pacient?

Ah! heus ací en els dits pulcríssims del facultatiu la temuda papereta, centre mordag que polaritza tots els seus turments. La infermera reprèn:

— Colomer, Victor Vinyes i Colomer.

Tot d'una, el metge comença a fer exclamacions de disgust i a gesticular vivament amb visatges agres. Vénen interns amb llurs bruses nevoses, l'anàlisi i algunes infermeres encuriosides. Victor obre els ulls i no comprèn de moment aquell remolí i aquell brogit impensats. De sobte, una clarina s'inicia en el seu cervell. Preveu un joc inesperat, una mena de baticor el sotragueja, i desesperadament, com un naufrag que percep una incerta lluminària salvadora, atupa totes les seves forces i contreu tot el còmulo de sensacions que amenacen d'esclatar. Un enforvirment místic s'apodera del seu esperit: prega, prega perquè sigui cert allò que li insinuen els fenòmens dels quals és testimoni.

El metge i l'anàlisi han bescanviat uns quants mots, han entrat a l'estança de portes esmaltades, i ve't ací davant seu el metge, que li diu:

— Vós sou Victor Vinyes i Colomer; l'anàlisi era d'un tal Victor Vinyes i Papell que tenim hospitalitzat en la galeria tercera del pis de dalt. Animeu-vos. És el vostre homònim el qui està greu. Vós teniu solament una vagotonia del simpàtic, que guarirem amb quatre dies. Repòs, remineralitzants, aquat sedant, i tot rutllarà aviat com si tal cosa.

La reacció de Victor ha estat violentíssima; heu-vos-el ací desmaiàt damunt la seva *chaise-longue*. Quan es recobra, amb el fiasco de l'èter als narius, que sollicitament li sosté la infermera, i obre lentament els ulls a la claror meridiana del matí de maig, reu les seves amigues les flors que el conviden a l'alegria sana dels espais límpids i diàfans del cel de primavera.

M. CRUSAFONT i PAIRÓ
(Il·lustració de Martí Bas)

ELS PREMIS LITERARIS DE LA GENERALITAT

Clementina Arderiu,
premi Folguera

Xavier Benguerel,
premi Narcís Oller

La concessió dels Premis literaris de la Generalitat de Catalunya ha estat iniciada aquest any amb l'atorgament del Premi Folguera, de poesia, a Clementina Arderiu i del Premi Narcís Oller, de contes, a Xavier Benguerel.

El Jurat del Premi Folguera, compost per Josep Maria Capdevila, Joan Oliver i Jaume Bofill i Ferro, en acordar per unanimitat l'atribució a Clementina Arderiu d'aquest premi de poesia, ha consagrat encertadament el prestigi reconegut de la millor de les nostres poetesses.

El recull de poemes premiat, que duu el títol de "Sempre i ara", és encara inèdit. Unicament n'han estat publicats alguns poemes a la Revista de Catalunya. Poetessa sincera i d'una inspiració sempre elevada, Clementina Arderiu ha sabut trobar en les seves darreres poemes accents emocionants per a exaltar, en uns versos sobris i greus que, d'essota llur calma aparent, deixen entreveure una ànima apassionada i trèmula, la glòria patètica de la nostra guerra, aquesta glòria que paguem tan cara i que irradia actualment la seva llum calenta per tot el món.

L'encís del gran talent de Clementina Arderiu és fet de gràcia melancòlica i tendra i d'ardor íntim i estremut: els seus poemes estan escrits amb el millor d'ella mateixa, amb el seu cor de dona que ha estimat i sofert. Les característiques principals de la seva poesia són una sensibilitat femenina i una harmonia serena. Harmonia entre la inspiració i la composició; harmonia, encara, en l'art de fondre elements que, per no ésser inconciliables, es manifesten rarament amb simultaneïtat, o bé que, si es troben junts en una mateixa obra, solen produir-se només alternativament. És remarkable, en efecte, que en la poesia de Clementina Arderiu, a un espiritualisme profund, per naturalesa i per educació, s'afegui una sensualitat delicada, una sensualitat d'artista. És per això que en els seus poemes, la perfecció de la forma, el do d'interessar per la música i pel sentiment, l'abundosa floració d'imatges que vesteixen de magnificència un pensament habitualment sever o tendre, són la representació

d'un impuls apassionat que s'anima en profunditat i que els inflama interiorment.

La poesia de Clementina Arderiu, delicada o greu, sovint melancòlica, revela un amor fervent a la naturalesa i als homes, que no s'abandona, però, a l'atzar de l'hora per bé que se'n nodreixi, i del qual el pensament no és mai absent; un pensament al qual plauen els cops d'ala a ple cel: emocions veritables traduïdes per un art subtil i molt segur d'ell mateix.

El Premi Narcís Oller ha estat atorgat a Xavier Benguerel, pels seus "Tres contes de guerra", per un Jurat constituït per Josep Lleonart, C. A. Jordana i Just Cabot. La carrera literària d'aquest jove escriptor és brillantíssima. "Premi Glésies 1936" i "Premi dels Novel·listes 1937", consagrat, doncs, com a autor dramàtic i com a novel·lista, veu ara reconeguda oficialment la seva vàlua com a contista, amb el "Premi Narcís Oller".

Dels tres contes premiats, dos han estat publicats també a la "Revista de Catalunya": "Xandri, el titellaire" i "Vestit de mariner". Els contes de Xavier Benguerel tenen les mateixes qualitats que els seus poemes i que les seves novel·les i valen sobretot per llur sensibilitat delicada, per llur gràcia poètica i per la bellesa de l'estil.

Dessota una simplicitat i una ingenuïtat volgudes, els contes d'aquest escriptor tenen un sentit complicat i profund. Llur interès principal prové de la imatge que l'autor ens dona d'ell mateix, en transposar als seus personatges: audaços i tímids, creients i escèptics, candorosos i irònics, les seves pròpies inquietuds, exigències i vacil·lacions. Són petites obres mestres, escrites amb una elegància natural i un llenguatge exquisit, en les quals es succeeixen o es barregen, sentiment i esperit, fantasia i observació. Fi psicòleg, Benguerel és a la vegada un narrador excel·lent i les seves descripcions ens encisen per llur frescor i per llur exactitud, que matisa un procediment essencialment líric.

M. A.

TALAIA

L'ABSENT

El dia que va morir Ramon Vilaró estrenaven una obra de Teatre Català: "Maria la Roja", de Maria Rosa Arquimbau. No vaig assistir-hi. He assistit, fa uns dies, a la primera estrena d'obra del nostre teatre després del traspàs de l'amic volgut: "César i Angèlica", de J. Navarro Costa-bella.

Es pot dir que en aquestes sessions d'estrena és quan l'absència de Ramon Vilaró es corporitza més. En el primer entreacte de les noves comèdies que pujaven a l'escenari, era rar que, dominant la remor de les converses generals, no s'oïssin els comentaris, sempre apassionats, de Ramon Vilaró: apassionats quan blasfemava, apassionats quan aplaudia.

Hi ha qui creu que l'apassionament és un defecte i, entre nosaltres, se l'ha rebatxat fins al zero. No puc negar que prefereixo els autèntics serens, però en la vida he topat amb excessivament nombre de serens, i crec molt poc en la serenitat fora del terreny de la teoria i de casos fortuïts. Sóc dels que m'he rigut sempre de la "serenitat" dels grecs i he pogut comprovar com es descomposen els que han fet pastura màxima en les obres d'Homer i de Virgili.

Cal fer constar, per a marcar un contrast, que a Catalunya, aquests últims anys, una colla (bona part dels d'aquesta colla són als rengles facciosos o a les trinxeres de París, segons expressió gràfica de Lluís Capdevila), aixecà penó a nom d'una escola: la "bandarista". I és sabut que bandarrisme i entusiasme no casen. Lògic era, doncs, com a resultat, que els bandarres fugissin i els entusiastes restessin. La serenitat d'aquests, que mistificaven a casa nostra els serens, era la inhibició del "tansemenfum". Es tractava de gent gelida, sense fla-

ma, per contrast abrigada per la bandera de les quatre flames.

A tots els "bandarres" (ells mateixos s'aplicaren el nom), els molestaven greument els apassionaments de Ramon Vilaró, el qual, com a català catalaníssim que era, deia pa al pa i vi al vi. En les estrenes, el clarinet de veu que portava el seu judici bullent sonava a moltes oïdes com la trompeta de l'apocalipsi.

Els seus amics li recriminàvem aquesta hispidesa, malgrat que, en el fons, convingués que el que ens calia era un bon número de Ramon Vilaró. Però ell, sense abaixar la veu, defensava el dret a dir ben alt el que pensava i adhuc de semblar un salvatge: "car no hi ha salvatgeria — paraules d'ell, — quan es tracta de la defensa de l'honestat de l'art i de l'aveng espiritual de Catalunya".

Ramon Vilaró era un apassionat, intransigent com tot apassionat. És cert i avui ho podem dir en elogi d'aquest enyorat absent. Podia errar alguna vegada, però errava sempre per amor i pel culte que rendia a tot el que era nostre. Com prefereixo un apassionat a un "seré", barreja de faccès i gel, egoista en el fons i tarat del més baix dels egoismes.

El nom de Ramon Vilaró, pronunciat repetidament la nit de la recent estrena al Teatre Català de la Comèdia, era un homenatge a la seva memòria.

IMMENSITAT

Quan em vull capbussar en el mar de l'immens agajo un llibre d'astronomia. Quins poemes es poden teixir apuntant-los amb càlculs!

Els penúltims corrents literaris foren d'originalitat a ultrança. I això pogué fer sorgir poemes com un tal Nicola Moscardelli — italià ell, — que publicava sonets metafísics fets amb números:

"Un, cinquanta vint-i-sis nou divuit tretze vint-i-un."

No és faccèsia. He fet la traducció literal dels dos primers versos d'un d'aquests sonets rars, dits metafísics. Podria fer el mateix amb les dotze ratlles que té perquè el sonet sigui complet. Tot té idèntic to:

"Sete, novanta dodici ottantuno cinque quaranta? Tre novanta [seil]"

D'aquesta escola metafísica se n'hauria pogut dir, amb enervament just: "escola comptabilista".

No crec pas que tinguessin res a veure amb els sonets metafísics unes "coses" que es troben en la "Ortologia y Ortografia de la Lengua Castellana" del senyor Josep Manuel Marroquín, impossibles variants, en "quintets de mots", dels sonets numèrics:

"Alcalescencia, obsesión. Verasceto, insensescencia. Pubescer, fosforescencia. Piscicultura, escisión. Disceptar y florescencia."

Cal creure que, en el cas de Marroquín, es tracta d'un procediment, més o menys pedagògic, per tal que el noi retengui normes ortogràfiques.

I salto, i deixo el to d'anècdota, fugitiu d'una originalitat d'ahir i albirant una originalitat futura: la Immensitat. He preparat precisament un contrast violent per tal que em fes de trampolí per al salt. Va!

Com seria originalíssim qui fes palpable el poema que esbossa. Els astrònoms, per mesurar les distàncies de l'espai, es serveixen del que ells anomenen "lany de llum". Aclariré en dir que s'entén per any de llum la distància que recorre en un any un raig lluminic en propagar-se amb la velocitat fantàstica de tres-cents mil quilòmetres per segon. Un any de llum, representa 9.460 mil milions de quilòmetres. El camí de Sant Jaume té un volum de 200.000 anys de llum. Càlculs. Ara bé: la gran nebulosa, tan poèti-

zada per nosaltres i tan cantada, no és pas sola en els Universos. Avui, gràcies a les fotografies del cel, es coneixen més d'un milió de camins de Sant Jaume. I, després d'aquests apunts, trets d'un llibre de divulgació astronòmica, ve el poema. Llançament. Universos endintre i càlculs enllà. La immensitat es va fent immensa. Exploració. S'ha dit que l'home que medita es veu petit i miserable com un vermet. Com se sent l'home que imaginativament es llança a foradar espais? Desapareix absorbint. Vora seu llum i un buit sòlid palpable. Quilòmetres de vol. El viatge infinit que realitza enriqueix l'iris i descorporitza de carn per corporitzar d'un fluid de velocitat que no s'encerta quin és. Meridians d'anys. Barnallatges de raigs d'estels que s'entrecreuen. Vidre trencat i recs d'apoteosi de focs d'artifici. Com es troben migrats els nostres mitjans d'expressió. Hom s'endevina com el peix que volgués sortir a cantar fora de l'aigua. Assisteixo al naixement d'un sol. Rebo l'última gota de llum d'un estel extingit vuit milions d'anys de llum abans que jo nasqués.

Un poeta alemany, Arno Holz, va pressentir aquesta poesia. En "Der Phantasus" ens deixa endevinar una intuïció que no arribà a obrir els ulls. Strindberg i Knut Hamsun estragassaven massa el poeta.

Tampoc, fins ara, a la llinda dels llançaments definitius de l'home, hauria estat possible oposar, en art, la immensitat al joc. Els que foren immensos buceaven en l'univers que portaven dintre. Els altres originals — burgesisme — han jugat, amb humor, metafísica de números sense càlcul i "alcalescències". És avui quan els temps exigeixen, en llançaments d'exploració, ales amples per a la resistència. I càlcul, o sigui matemàtiques superiors.

Ramon VINYES

LECTURES

ALFONS MASERES

Durant aquests darrers mesos ens hem avaluat a ponderar la qualitat i la quantitat dels llibres de poesia apareguts en català. Havem assenyalat la poesia com la més vigorosa de les branques de la nostra literatura, i fins i tot hem gosat fer intents per a relacionar aquesta esplendor amb la realitat massiva trágica que vivim. Havem constatat, i ho anotàvem com un altre motiu de satisfacció, que si no la totalitat, una grossa part d'aquesta producció poètica era deguda a autors joves: cadascun amb poques obres publicades anteriorment i alguns, encara, aportant llurs assaigs primerencs. Si ho escatíem gaire profundament, potser no veuríem en l'actual desplegament de la lírica catalana tanta vitalitat com creuríem. Car la fortitud que necessita no és, ni res no la troba, en els començaments, per prometedors que siguin; ans s'ha de notar en el moment en què uns valors acreditats i reconeguts arreu, segueixen una obra personal que ve afirmant-se a través dels anys, i els valors nous poden decantar-se vers ella i trobar-hi un exemple de bon treball on es puguin emmirallar. Sense fer aquesta salveta no més podem creure que l'actualitat poètica de Catalunya és un planter, del qual és lícit esperar una puixança i una esponerositat en un termini més o menys llarg, però no massa immediat.

Un altre fet que ens podria fer aparèixer com a transitòria l'esplendor present és el miratge de la guerra. Hom ja ha intentat establir una relació, i s'ha dit que el dolor que produeix la guerra excita la sensibilitat alhora que afecta primordialment les edats juvenils, que sempre han estat les més donades al culte de la poesia. Heus aquí com la guerra també estimula, ni que sigui per reacció contrària o d'enyorrança, els bells sentiments; i amb ells va comprès el bon lirisme. Igualment, si la poesia catalana no ens donés un conjunt continuat, temeríem que aquest entusiasme

Invocació i altres poemes

per ALFONS MASERES

d'ara no fos sinó un estel fugaç, fàcil de perdre de vista quan no tingués el reflex del foc que ara té, dolorosament.

Ni la poesia no és, almenys totalment, l'obra dels nou vinguts: és una porta oberta, tanmateix. Per ella han entrat als estadis de la literatura una sens fi de persones juvenils; gairebé tots els escriptors han fet llurs primers passos sobre el seu llindar. Però són molts els que, a continuació d'aquest llindar, no han trobat estança on romandre. Es garria de pensar la innúmera quantitat de llibres de versos que han fet concebre grans esperances en llurs autors, les quals no s'han vist confirmades. El mèrit, en poesia (com en tantes altres manifestacions de la vida humana) és l'esforç de continuar sense decaure. I en poesia, que és la flor immarcescible del verger de les lletres, és on s'ha de revelar més l'eficàcia de l'esforç. Seria massa fàcil escriure de bona edat uns quants versos afortunats i adormir-s'hi. Cal fer la superació, i aquesta superació, la veiem en l'obra dels autors ja grans en anys (cosa que no vol dir vells, car la poesia es manté jove, així com el poeta). Els temes i les imatges que apareixen en els llibres són prou diferents dels que surten en els autors assaonats: si en els primers tots se'n va en impressions externes, en observacions superficials, en arrauxaments o foguerades, l'altra, descansada i inspirada sobre un tou de vida sentida de debò, ha eliminat o sublimat aquelles inquietuds per tornar-les inquietuds humanes que vénen de més lluny que nosaltres i ens han de sobreviure. Aquella porta oberta! Si tot és bonic de portes enfora, és d'un gust i per a un temperament més acurat saber copsar l'encís portes endins.

Ja se'ns van ocórrer unes disquisicions semblants en llegir "Les Elegies i els Jardins", de Josep Lleó, i se'ns afermen ara davant el darrer volum de poesia original de l'actiu Alfons Maseres, que es titula *INVOCACIÓ I ALTRES POEMES*. Arrenglerats al costat de tants volums com han aparegut, obres com deiem d'autors principiants, o en formació, destaquen com el treball d'uns homes fets que donen als nous l'exemple de continuïtat i lliguen la generació actual amb l'anterior encara plena d'entusiasme.

Si apleguem entre els plans de dolor que són el signe dels nostres dies, alguns dels poemes que el llibre d'Alfons Maseres conté, cometriem una errada; perquè una simple nota en una de les guardes del volum ens adverteix que aquells poemes — els que ens semblen més adequats a les presents circumstàncies — foren escrits anys abans que comencessin les nostres pitjors malvestats. Quant a temes, veiem — en contrast amb la majoria dels que ara abunden — que hi són absents els esguards superficials cap enfora, i que els ulls, ja fets a la llum i a les tenebres, es decanten i s'estasien en la contemplació del món serenament, per l'ànima.

Així trobem la poesia immanent, l'art

pur que no passa de moda, més actual que el dia de cada dia i que el moment en què respirem. Cada moment és fet de trivialitats que a la llarga constitueixen un pòsit en les persones. El pòsit, doncs, és allò que ens agermana, que dura i que uneix unes generacions amb les altres. Els mateixos crits de joia i de vergonya han servit a tots els homes d'ençà que la cultura és estesa; però copsar aquests crits està reservat als que ja han deixat d'escollir els balbuceigs quotidians.

"El riu", tema que fóra susceptible de tracte amb una objectivitat més palesa, esdevé, com tot, un element que fa tendir a la reflexió. ¿Què no hi durà, aleshores? Si el poeta s'hi embriaga, s'hi enganxa; si com a home que és es deixa endur primer pels turments i els dubtes que per les complacències!

Tingut compte de la relació que pot tenir l'ambient imperant amb el poeta i el lector, ens abel·leix principalment l'aplec titulat "A remolc dels dies" i dintre seu el poema "Vaig per les ombres perdudes". Tots els turments s'hi han reflectit, però hi fan cap, també, les mil·lors confiança: principalment la de revivir, si no en ell mateix en les generacions que el succeiran, en els elements i costums de la terra de què forma part. Ací el remolc pren una embranzida pròpia, agafa coratge i fa venir un mesurat optimisme. Per gràcia seva el conjunt del volum no és d'un to escèptic massa pujat: el té, en canvi, d'ascetisme, d'isolament volgut. Furgant dins l'isolament és quan troba l'ànima i cossa la desconfeïda i l'amor, els desigs d'harmonia i les discòrdies que els dificulten. Però els supera amb el seu mateix esforç, oblidant, canviant, redimint o esperant; amb l'emoció d'un amor que fa brollar de "la imperfeció mateixa".

Cercant l'expressió tan endinsada a vegades se li encruïx el llenguatge i salta un mot punxant o una frase que talla com una ganiveta, o una imatge endurida:

*"Esqueix que la pau augusta
i de la tenebra ingent,
ets de la mateixa fusta
que la llum..."*

(L'ombra.)

Cendres, llot, podridures, sarcasme, follia, ermots, ombres, abismes, oblit... Encara hi són revestits d'adjectius que els il·luminen amb coloracions adequades per a fer-los més punyents o bé per a atenuar, benivolents, la fúria que duïen. S'estableix una pugna entre els mots de la realitat (dureza) i els dels dissenys del poeta (bellesa-amor). Llavors, del treball de compondre resulta la ciència. Quan el poeta s'esforça així i reïx en l'empresa, té prou satisfacció de la seva obra perquè no li calgui recórrer a al-

*"Señor, señor, mi espalda está desnuda.
Haz restallar allí con mano ruda,
el látigo que sangra a los perversos!
Que está la tarde ya sobre mi vida,
y esta pasión ardiente y desmedida
la he perdido, Señor, haciendo versos!"*

Amb la mort d'Alfonsina Storni, Amèrica perd un dels millors exponents de la seva poesia femenina, entre els quals brillava amb una llum enlluernadora, enmig de la xilena Gabriela Mistral, la mexicana María Enriqueta, les uruguaïanes Juana de Ibarboure i Luisa Luisi, la peruana Angélica Palma i la cubana Emilia Bernal, que tanta influència han tingut en la formació de la ideologia americana dels nostres dies.

D'ascendència argentina, va néixer a la Suïssa italiana; es crià i fou educada a les províncies de San Juan i de Santa Fe. Després d'uns anys de lluita i de treball, durant els quals es dedicà a tasques comercials i a la seva professió de mestra, que ha exercit amb curts intervals fins a la seva mort, Alfonsina Storni feu periodisme actiu i no començà la seva labor poètica fins l'any 1916 — als vint-i-quatre anys, — que publicà el seu primer recull de versos "La inquietud del rosal", llibre que és, en realitat, el de la seva pròpia inquietud. Segons Gabriela Mistral, tenia en la seva persona alguna cosa d'infantil que desmentia la seva conversa encisadora de dona madura. Diu Federico de Onís en la seva Antologia, que Storni és la més feminista de les dones poetes d'aquesta època; totes elles, com a dones, expressen inevitablement, cada una a la seva manera, sentiments femenins. Però ella veu la seva feminitat com un problema no individual sinó social. Encara que l'amor i l'anhel sexual constitueixin un dels temes principals de la seva poesia i s'hi expressin amb llibertat i audàcia, els seus sentiments són normals, les seves passions dèbils, la seva emotivitat escassa. És, per contra, la més intel·lectual de totes elles, la més oberta a tota mena d'emoció, la més rica en varietat de tons i de matisos.

Hi ha en la poesia de Storni un estremiment clar d'aire i de llum. Hi tremolen les paraules enriquides i vibrants d'emoció espirituals que la inquieten dolçament amb un oreig de sensacions inexpressades. A l'emoció del paisatge s'uneix la de la seva adolescència, rica d'amors somnials que l'embriaguen com un alcohol, i el perfum torbador de dona que duu l'aire de la seva terra. Bécquer li parla a l'orella i arriben fins a ella sons verlainians; tristesses, tèbies i alucinades, de Samain; humilitats de Jammes i verbs sonors de Rubén. Però totes aquestes influències s'harmonitzen i suavitzen en la seva obra, cada vegada més íntima; més lliure, per tant, de qualsevol ingerència estranya.

A partir del seu primer llibre, totes les valors, ja insinuades, de delicadesa malaltissa, de tendresa profunda i di-

POEMES

TARDORALS

I

Un núvol — seda, vori i neu — s'enlaira
damunt la gespa nua del turó.
S'acotxa el vent dintre el bressol de l'aire
amb l'emperesment de la tardor.

Tots els camins tenen perfum de vinya
i encara és triomfal el verd del pi
a la claror que fa, de cada pinya
un màgic encenser diamantí.

Crepita llenya al foc. La calamarsa
comença, a punta d'alba, d'escampar-se,
pàlida i fugissera, pels cimals.

La dalla de la brisa esdevé aguda
i la riera es gonfla, revinguda
amb les primeres pluges autumnals.

II

Pel cel, hi ha pluja d'ales d'oreneta
en vol de comiat definitiu.
Lassat, Amor retira la sageta
que al roig posà el nostre amorós caliu.

L'exèrcit dels sarments, lúgubre, dansa
carena amunt i xiscla el vent del nord.
El verd tenaç de l'última esperança
és, ara, un tèrbol verd d'aigua de port.

L'or de la llum és plata en l'olivera
i la gebrada esborra la dreuera
que unia els nostres paral·lels camins.

Un vel de melangia el món amara...
El món duu la tardor a plena cara,
tu i jo, aimia, la portem a dins.

Frederic ALFONSO I ORFILA

POEMA DE NOCTAMBUL

Hi vaig entrar quan l'alba, amb llusors d'estany,
embadurnava els vidres de paper de plata.
Aquella cambra em deia a crits el seu parany
amb un perfum marcit, d'essència barata.

Jo era encuriósit d'aquell catau ingrat
on la litografia es prodigava, obscena,
i on se'm badava la comprada nuditat
d'aquella dona esbaldadament serena.

La veig encara amb aquells ulls somorts,
indiferents i absents i escrutadors alhora,
però vençuts i opacs com les aigües dels ports;
un si és no és peneïts, de criminal que plora...

Hi vaig entrar duent un no sé què de gerd,
un no sé què de bell, com de prada florida,
i me n'anava amb el remordiment despert:
el bé i el mal pesaven ja en la meua vida.

Josep M. FABRA

MORT D'ALFONSINA STORNI

A la platja de Mar del Plata — balneari de moda pròxim a Buenos Aires — ha estat trobat el cadàver d'Alfonsina Storni, una de les millors poetesses americanes del nostre temps. Mort aventurera i misteriosa que clou una vida difícil i dura, travessada per un amor apassionat a la poesia. Mort en certa manera prematura, que ja semblava pressentir en el seu primer llibre, "La inquietud del rosal", quan parlava de la "vida impaciente (que) — se consume al dar flores precipitadamente".

Accident? Suicidi? Francis de Miomandre, per una nota del qual ens assabentem de la mort d'Alfonsina Storni, no ho aclareix. D'ençà d'aquella albarda grega en què la nau sagrada tornà de Delos i Sòcrates posà els seus llavis en la copa de cicuta; d'ençà d'aquell altre dia en el qual Sèneca obrí les seves venes (no hi fa res que ambdós fossin condemnats: llurs morts ens semblaran sempre més voluntàries que imposades), són comptades les èpoques intel·lectuals que no hagin deixat caure llurs suicides. És veritat que la mandràgora ha florit amb preferència a l'ombra de l'arbre dels suicides romàntics. Tots els països europeus poden aduir el seu: Anthero de Quental, Gérard de Nerval, Kleis, Ganimet, Larra. Fins la literatura europea més adolescent, la soviètica, té els seus suicides prematurs: Essenin, Maïakovsky. No parlem ja de Rimbaud i de Lautréamont, que no foren altra cosa que suicides indirectes. Tot sembla tendir avui a una extemporània reanunciació romàntica. Pensem en els superrealistes, amb René Crevel a llur cap. ¿I per què no, també, Amèrica? Amb un major risc, Alfonsina Storni, poetessa romàntica si n'hi ha, ha pogut situar-se damunt la roca metafísica d'un Werther, d'un René o de qualsevol heroi de Musset i d'Espronceda i deixar-nos un testament líric, d'un humorisme lúgubre a la Maïakovsky. "No acuseu ningú de la meua mort. I res de pantomimes, per favor. Al difunt li feien horror."

Perquè romàntica ho era, Alfonsina Storni. D'un romanticisme molt peculiar fet d'immersió en ella mateixa, de goig sensual i de confessió, de recança en veure's forçada a reconèixer que la imaginació i el desig no li bastaven per aconseguir l'amor que fos aquietament i repòs, al qual, en definitiva aspirava:

latada, s'accentuen en un refinat i agut treball de poliment. En "El dulce año" (1918), en "Irremediablemente" (1919) i en "Languidez" (1920), la poetessa es recerca en un constant girar d'ulls vers la seva intimitat, i els ressons que en el seu primer llibre s'advertien es van convertint lentament en veu afermada i pròpia. En "Ocre", publicat l'any 1925, la seva forma havia esdevingut més torturada, més opaca. En "Máscara y Trébol", el seu darrer llibre, editat poc de temps abans de la seva mort, que no coneixem, sembla que aquesta obscuritat aparent s'evidencia més encara, en un guany d'exigència i de renovació.

* * *

Allò que fa més intensa i dramàtica la poesia d'Alfonsina Storni és el seu reflex constant d'un sentiment impetuós que es lliura plenament, sense contenció ni reserva, i la reacció intel·lectual que li dona immediatament un aspecte sobri, en despulsa la confessió dels seus ornaments sentimentals. És per això que tots els seus llibres deixen sempre un regust amarg, àdhuc el que ella mateixa considera el més tendre de tots, "Irremediablemente".

Tota la música de l'amor vibra en els seus poemes, una música, però, turmentada i febril, àdhuc en els cants de felicitat, que tenen un ritme i un estremiment dolorosos. El desig vehement d'estimar, la contemplació de l'ésser estimat, la gelosia, el cansanci, la desolació, la tristesa d'haver estimat es tradueixen en cants, la gravetat dels quals es dissimula sovint darrera la màscara d'un somriure:

*"Hombre pequeño, te amé media hora.
No me pidas más."*

Però Alfonsina Storni porta en ella mateixa la facultat de renovar-se, l'amor de l'amor, clau de la seva poesia èrica, i un accent convincent que és la traducció verbal d'un batec veritable, al qual hem d'acostar-nos amb tendresa i simplicitat:

"Requieren mis jardines piedad de jardinero."

La seva poesia és dolça i violenta. D'una dolcesa tan pròxima a la violència, com orgànicament ho és l'os de la carn. Dolça i violenta, com el cactus, la planta típicament americana, la flor essencial — diu Waldo Frank — d'Amèrica, d'una exuberància espinesca i punyent que, sota l'espant del sol tropical i sobre l'eixut desert, creix poderosament i esclata en una sorpresa efímera de color.

Alfonsina Storni, dona d'Argentina i d'Amèrica, ha comprès que havia d'agafar aquest cactus simbòlic amb les seves mans i premer-lo damunt el seu cor. Així ha esdevingut una de les profetesses de la seva terra.

Lluís MONTANYA

Idioma i fesomia nacional a l'escena catalana

V i darrer

La nostra Renaixença literària es comença a manifestar per la poesia. Cal no oblidar que tot moviment renaixentista és, a l'origen, un moviment de selecció. Iniciat en un nucli reduït, mentre els millors s'hi senten menats per un impuls poderós les arrels del qual caldrà cercar, potser, als indrets més remots del nostre fons avial, la majoria segueix dintre del corrent d'estrangerisme i de corrupció, que tal vegada s'aguditzava encara. Ara bé: la poesia, amb el seu caràcter sovint elegíac, és el gènere més apte per a ésser assaborit i conreat per aqueixa minoria que torna el seu esguard envers les coses preterites. Dintre una fase més avançada del procés de recobriment apareix la prosa narrativa. És el nostre cas. La poesia obre el camí amb l'*Oda a la pàtria*. La prosa novel·lística no apareix fins a la dècada 1860-70 amb els primers costumistes: els Vidal, Briz, Argullol, Careta... Seguint les petjades de Walter Scott, A. de Bofarull publica el 1862 *L'Orfeneta de Menarques*. Gaietà Vidal iniciava la seva producció, el 1863, amb l'obra *Confiança en Déu*. El teatre seguí immediatament, l'any 1864, puix que no es pot pròpiament considerar com a teatre renaixentista el que és anterior a Soler.

Cadascuna d'aquestes dates assenyalava una altra fita, la conquesta d'una nova posició per al fet renaixentista, és a dir, la incorporació a aquest de nous grups d'escriptors, de lectors, d'adeptes. Potser no fóra inexacte afirmar que la nacionalització de la poesia comença amb Rubió i Ors; la de la prosa periodística amb Pelai Briz; la de la novel·lística amb Narcís Oller. Quant al teatre, ja hem dit en un altre indret d'aquestes notes que esdevé nacional amb l'obra d'Àngel Guimerà. El *Gaiter* havia portat a la gestació de la literatura i de l'idioma vernacles una selecció d'universitaris, d'erudits, de lletraferits. Oller els incorpora a la menestralia i la classe mitja més culta. Guimerà hi arrossega la multitud. Si el teatre nacional hagués continuat la seva via, això hauria comportat efectes cabdals per al nostre poble.

Dintre del primer quart del segle actual té lloc un fet transcendental per a la nostra cultura: el de la depuració lingüística, que, iniciada seriósament per la gent de *L'Avenc*, culmina amb la fundació, el 1911, de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. La percaça i consegüent bandejament de tota llei de barbarismes, d'una banda, i d'altra l'estudi de la llengua parlada i de la que escrivien els nostres clàssics, havia cristallitzat en la fixació gramatical de la llengua literària. Això, junt amb l'aparició de les normes ortogràfiques, no solament superava la munió desorientadora de sistemes obra dels gramàtics del segle anterior, sinó que cloïa un període significat per l'esforç esmerçat a procurar al català la categoria d'un instrument d'expressió apte i culte. ¿Què signifiquen, si no això, les primitives lluites entre erudits i vullgones, les dissensions gramaticals entre un Bofarull i un Aguiló, entre els partidaris de tal o tal altra solució en aquesta o aquella qüestió d'ortografia o de sintaxi? La dècada 1920-30 conté un exemple magnífic d'intel·ligent disciplina: la totalitat dels escriptors ha acceptat ja sense reserves una forma gramatical, una unificació ortogràfica. Qualsevol escadussera actitud d'incomprensió o tossuderia que pugui haver-hi s'esfuma, qui sap si avergonyida d'ella mateixa. Van apareixer, fins a assolir una evident majoria durant aquests darrers anys — i, val a dir-ho, un triomf complet en aquesta hora de prova i de dolor — els llibres ben corregits, civilitzadament presentats...

Són molts els qui, en les velles lluites entre els fundadors del teatre català, només han sabut veure uns picabaralles intrascendents. En realitat són producte d'un naixent afany, de l'esforç gairebé sempre dolorosament inútil, aleshores encara, per a donar a la nostra escena els elements de fons i de forma que li calien. I, sobretot, dintre de la forma, allò que n'és el factor essencial: el llenguatge.

No són pas una mateixa cosa la llengua literària i la llengua parlada. Heus aquí un fet que el dramaturg mai no pot oblidar ni negligir, puix que tothora se li ha plantejat el doble problema d'emprar, poutat en el parlar mateix del poble, l'anomenat llenguatge col·loquial, i d'esporgar aquest llenguatge dels bar-

barismes i xaronerries que, talment plantes paràsites, l'han anat envaint de la decadència ençà. I és una tasca difícil: no tots els autors s'avenien a realitzar-la prou pacientment, amb prou amor, ni sempre assolien establir la diferència que cal entre la llengua estrictament literària i el dialecte parlat. A aquesta desconeixença o inhabilitat obeeix una mena de monstrositat escèniques en què l'autor ha escrit un diàleg absolutament mancat de vida i de fluïdesa, però on cohabitaven — una mena de malson! — tota llei d'excessos literaris amb una constel·lació de barbarismes dels ordres més diversos.

El llenguatge teatral és realment difícil perquè es troba situat — almenys tal com l'entendem avui — entre el llenguatge literari i el que parlem usualment. Cal que participi alhora de la pulcritud de l'un i de l'espontaneïtat de l'altre. La incorrecció d'una banda i els excessos retòrics d'una altra són els seus pitjors enemics. Això que correntment anomenem *parlar teatralment* o *fer comèdia* és precisament l'antítesi del veritable llenguatge escènic. Altrament, aquest no és únic, sinó vari. No és el mateix llenguatge el que cal emprar a la tragèdia, a l'alta comèdia o a la comèdia de costums. Certes qualitats, però, els són comunes: la nitidesa, la correcció, la naturalitat.

La majoria dels nostres autors han posseït gairebé sempre la veritat a mitges, perquè o bé s'han decantat massa cap a les ampullositats declamàtories, o bé s'han limitat a recollir el llenguatge o argot del carrer — que a Catalunya, no ho oblidem, és el mateix a tots els estaments — sense tenir cura de treure'n les impureses. Per aquest motiu, trobem que Pitarra tenia raó a defensar el seu *català que ara es parla*, i que en tenien els erudits a combatre'l. A Pitarra, però, li mancava el sentit d'elevació, de pulcritud; als erudits, els mancava el sentit del llenguatge al teatre.

En créixer, el teatre català modificava a poc a poc la seva fesomia. Comparem els primitius sainets amb els de l'Emili Vilanova i, ja més ençà, amb *Les noies enamorades*, d'Àl·lert Artís. Anaven apareixent els diversos gèneres, i això comportava una renovació i un augment en el lèxic. No hi insistim, perquè ja en un altre indret hem parlat dels autors de l'època que precedeix Guimerà. Al darrer terç de segle, Vilanova, escriptor genial (genial, teniu tota la raó, amic Farran Mayoral), introduïa al nostre teatre l'autèntic llenguatge col·loquial, el llenguatge del carrer, farcit de castellanis-

Margarida Xirgu i la seva companyia en una escena de la «Cantata a García Lorca», estrenada en el curs de la seva tournée per terres americanes.

mes, és cert, però tanmateix amb una sobreixent compensació de modismes populars i d'una riquesa meravellosa de lèxic. I, cosa interessant, sense els enfafecs pseudoliteraris que feien multiplicar els barbarismes a la ploma dels seus contemporanis.

Més ençà, nous autors i noves obres completen i arrodonen — amb quina lentitud! — el llenguatge escènic. L'arcaisme es pot dir que té la seva darrera manifestació en Guimerà, puix ja no es pot pròpiament parlar de llenguatge arcaïtzat a les tragèdies i als poemes dramàtics d'alguns autors posteriors. Els personatges de la comèdia burgesa i ciutadana acusen les interessants aporacions d'un Pin i Soler, d'un Crehuet, d'un Artís, d'un Soldevila, d'un Lluelles... Juli Vallmitjana, potser el més remarcable entre els escriptors que han tractat temes de costums gitanos i dels baixos fons, duu a l'escena l'argot d'aquests medis de raval. Alguns autors — esmentem Pous i Pagès i Joaquim Ruyra, el darrer no gens prolífic al teatre — hi duen un diàleg saborós i ple de dignitat literària, on caldria anar a cercar alguns dels escassos assaigs d'una forma o estil per al teatre nacional. En algun d'ells, el dialectalisme ve a enriquir a vegades, vialorós i renovador, el nostre llenguatge escènic.

Però predomina encara al teatre català — i potser aquests darrers temps això s'ha aguditzat d'una fàsis alarmant — una mena de català que és, al cap i a la fi, una continuació del dialecte pitarrès. La producció digna dels autors joves no és prou per a contrarestar-la. Avui, tocant a catalanització, fem en altres ordres una via més ràpida que molts no es pensen. Però això coincideix amb el moment que el procés embrutidor ha arribat a la seva màxima intensitat. I si és així, ¿es pot permetre que el teatre, mitjà poderosíssim d'educació, de formació, diríem, ens segueixi fallint com fins ara?

El teatre català pateix, ja de temps, dues malalties: la primera és que roman desintegrat de la resta del nostre món cultural; l'altra consisteix a ésser conreat per molta gent que ens dol anomenar escriptors. Perquè s'ha desintegrat (és a dir, desentès) de la nostra cultura, el teatre ha restat indiferent i impermeable als efectes, ja esmentats abans, de la dècada 1920-30. Mentre els poetes i els novel·listes comprenien i col·laboraven, la majoria d'autors teatrals menyspreaven olímpicament allò que eren incapaces de copsar. Un coneixement de la gramàtica i del lèxic no s'improvisa, un sentit de l'idioma no el posseeix tothom qui vol. Cal ésser enraonat,

intelligent: als llibres, el corrector col·laborava a fer-ne la presentació pulcra i civilitzada. Avui només els metecs poden creure que això no té importància. Allí on l'escriptor incorre en una falta, el corrector poleix i esmena. Així hem assolit, per exemple, aquestes publicacions deliciosament pulcres que edita la Institució de les Lletres Catalanes.

Al teatre català no passa res de semblant. Quants autors, quants directors, quants empresaris han tingut cura que les obres arribessin al públic netes de disbarats, prosòdicament normals? La censura o correcció de les obres escèniques és cosa inexistente a casa nostra. Si tal autor s'ha preocupat de fer-se corregir les seves obres, cal no dubtar que és un cas aïllat.

Certament, la correcció del llenguatge escènic presenta problemes un xic més complexos que no presenta als llibres. Les esmenes no hi han d'ésser fetes per qualsevol: cal que el qui les faci conegui bé el teatre i l'idioma literari i el col·loquial. Hi ha, també, el problema de l'actor professional, fet malbé per tants anys de dir barbarismes i de parlar ara i adés amb els *dialectes* particulars d'aquest o de l'altre autor, i que per això és difícil de disciplinar. Tot té, però, una solució, i nosaltres, que no en propugnem cap de concreta, opinem que caldria trobar-les, i tornar al teatre tot el seu caràcter artístic i educatiu. Arreu del món el teatre és una escola de ben parlar: només a casa — i en plena feina de catalanització! — ens trobem amb una tan sorprenent i inexplicable indiferència.

No creiem que cap interès respectable es ressentís de les mesures que hom arribés a adoptar sobre aquest tema: a tot estirar se'n ressentirien, potser, els d'alguns autors del mal anomenat teatre popular. Si de resultes d'això deixessin d'escriure, fóra una felicitat per al teatre nacional. Heus aquí el que més bé li pot fer: que pleuguin d'escriure els nous rics de la dramàtica, i que ho tornin a fer els dramaturgs autèntics; que pleuguin els comediògrafs d'ofici, i que tornin els poetes; que pleuguin els qui dominen tots els trucs de l'acció, i que facin teatre els artistes de la paraula. El teatre és acció i paraula, i l'emoció artística és produïda per ambdues alhora, i potser més sovint i més profundament per la segona que per la primera. Per això diem que pleuguin els qui es refien de la desorientació i del relaxament en el gust del públic per escriure obres que no poden suportar ni de lluny la prova de la lectura.

Un teatre nacional no el té qui vol. Catalunya arribarà a la maduresa indispensable per a posseir el primer dels dos elements — la unitat d'ideal — que calen per a això. Mentre fem els possibles perquè així s'esdevingui mitjançant una porfídiosa feina quotidiana, no negligim aquesta qüestió de l'idioma escènic, factor essencial del segon element, o sia, la forma, l'estil. I penssem que el nostre teatre pot començar a ésser nacional, no pas pel sol fet d'ésser escrit en català, sinó per ésser escrit en un català pur i autèntic, reflex del nostre esperit i de la nostra personalitat.

Jaume AIMÀ

Tres artistes i un professor

La dansa continua brillant amb esclat singular en el Gran Teatre del Liceu.

Sota la claror tremolosa de les llumeneres, submergits dins una atmosfera carregada de fum i de crits, Trini Borrull i Joan Magrinyà ballen amb un brio enlluernador i una fluïdesa meravellosa el "fandango de Doña Francisquita", que té la virtut d'enardir el públic, que els el fa repetir invariablement.

Sota la llum cegadora d'un sol que no perdona aquesta vegada, abandonant per un moment els "desplantes" elèctrics i els talons catòrics del flamenc, ella, les filigranes brillantíssimes de la seva tècnica extraordinària, ell, els mateixos Trini Borrull i Joan Magrinyà ballen amb una simplicitat i una facilitat remarcables les "seguidillas manchegas" de "La venta de Don Quijote". L'eufòria camperola d'aquest ball és traduïda per ells dos amb un candor animal i una alegria primitiva engrescadors de debò.

Davant les evolucions del cos de ball muntades per ell amb una traça magistral, i en les quals l'animació i la vivacitat alternen amb grups estàtics d'una bellesa definitiva, Joan Magrinyà posa en joc tots els ressorts de la seva tècnica prodigiosa per a ballar l'aeri "bolero" murcià de "María del Carmen". Aeri, hem dit. I no ens en penedim. Perquè en aquest ball, Magrinyà està més temps enlaire que a terra. Quina elevació té aquest xicot! Una elevació que participa del miracle. Ballant aquest "bolero", Magrinyà va "trenant", va "trenant" amb els peus, es va enlaïrant, es va enlaïrant, fins a arribar a l'espectacular final en el qual ateny una alçada que arrenca els aplaudiments frenètics del públic.

Alhora elegants i greus, fins i solemnes, ella sobre les puntes, ell d'un pas cerimoniós, ella amb un monumental mirinyac de glacé rosa i punta de plata, ell amb casaca negra, calca blanca i armilla rosa, Maria Lluïsa Nogués i Joan Magrinyà avancen entre dos rengles de ballarines per a brodar els primers passos del minuet de "Jugar con fuego". Després d'aquesta entrada que no vacillem a qualificar de sensacional, i a la brillantor inusitada de la qual no és estranya segurament la in-

documentària tan espectacular de la parella, l'espectador és tot seguit sol·licitat per la senzillesa noble i elegant de les actituds dels dos artistes, per la gràcia infinita d'aquella successió de reverències reposades i lentes, pel preciosisme, en fi — preciosisme sense inútil ornamentació, sinó preciosisme lineal i sobri, — d'aquest minuet ballat amb la distinció suprema que només dóna aquella escola clàssica, que Maria Lluïsa Nogués i Joan Magrinyà posseeixen a la perfecció. Una pura delícia, aquest minuet... Un petit poema plàstic, muntat i interpretat amb una sensibilitat finíssima. Una pura delícia en la qual Maria Lluïsa Nogués, la "parthenaire" més perfecta del gran Magrinyà, confirma una vegada més la seva "classe" excepcional i demostra que el seu art ja és completíssim: tan precís de tècnica com d'expressió. Així, només així, pensant dia i nit en el ball, estudiant sense parar, una dansarina pot triomfar. Exemple admirable d'austeritat i de voluntat el que dóna aquesta Nogués a aquelles ballarines indolents que, perquè tenen una gran abundància de dons naturals, es creuen que ja no han d'estudiar. I obliden que els dons naturals, si no es recolzen en una base sòlida, no són altra cosa que balbuïge inarticulat de l'instint.

Al Teatre Barcelona, Paco Reyes i el seu fill han donat un concert de ball espanyol. En cartells i programes, Reyes es titula "professor de profesores" i qualifica el seu fill de "maravilla del arte". En alçar-se el teló, el nom "Reyes", inscrit en un medalló d'aurat adornat amb penjolls del mateix color, penja de dalt de tot d'uns cortinatges de vellut morat. Després, a cada ball, es descorden aquestes cortines i apareixen uns teles de fons d'un decorativisme cartellístic i afeixugat de tòpics "moderns". Tot això revela que el gust d'aquest "Rey de Reyes" ... ai, del "professor de profesores" Reyes no és pas exquisit. Després, unes imitacions burlesques utilitzant — oh, sacrilegi! — músiques d'Albéniz i Granados, i la pantomima d'"Orgia" de Turina, obra de tacte i de mesura i rica en gestuació ultrancera, no fan més que confirmar-ho.

Quan ens agrada més Reyes és ballant flamenc. Això és el seu. Que no se n'evadeixi — com ha intentat fer-ho amb aquell clàssic desdibuixat i flonjo, lamentable, de "Goyescas" — perquè els altres gèneres no han estat fets per a ell. De flamenc, en canvi, en sap molt. Potser no hi ha cap ballari que en domini tant la tècnica com ell. El seu "Zapateado" — ens hauria plagut més si l'hagués vestit amb més austeritat en lloc de disfressar-se de contrabandista — és d'una virtuositat de peus inigualada. Però, cosa curiosa tractant-se d'un gran ballari flamenc, Reyes no aconsegueix entusiasmar en cap moment. Tot el que fa és tècnicament perfecte. Però no té brillantor. Queda apagat. No té vibració ni accent. Hem vist molts bons ballarins flamencs. I aquests ens han engrescat sempre de valent. Ens han fet aplaudir rabiosament. Pensem en la precisió feroç de les voltes de la gitaneta Carmen Amaya. Pensem sobretot en el genialíssim Vicente Escudero, carregat d'electricitat, els gestos del qual surten disparats com una fletxa, amb rapidesa i seguretat, vivacitat i nervi. Reyes, en canvi, no ens produeix ni fred ni calor. Ens deixa insensibles. I això que tècnicament és superior als dos artistes esmentats. I és que Reyes no és artista. És un artesà, un artesà excepcional, però no és artista. És, així sí, un gran professor, que coneix a fons tots els aspectes del ball espanyol, i que recomanariem sense pensar-nos-hi gens a qualsevol aspirant a ballarina que ens demanés consell.

Quant al seu fill Paquito, un nen de vuit anys, la mímica equivocada i ridícula del qual en la "Dansa del terror" i en la "Dansa del foc" no es pot acceptar de cap manera, queda també molt bé en el flamenc. Té temperament i nervi. Aquest sí que entusiasma! Si no s'espatlla, pot arribar a ésser un gran ballari. I diem si no s'espatlla perquè el seu impuls creador no pot col·laborar un cert anàmerament: balli el que balli posa sempre les cames arquejades, en una mena de "plié" constant, i porta sempre la mateixa ganyota enganxada al rostre.

Sebastià GASCH

A L'EDAT DE PEDRA
— Què fas?
— Una protesta.

Meridià

Redactor en cap:

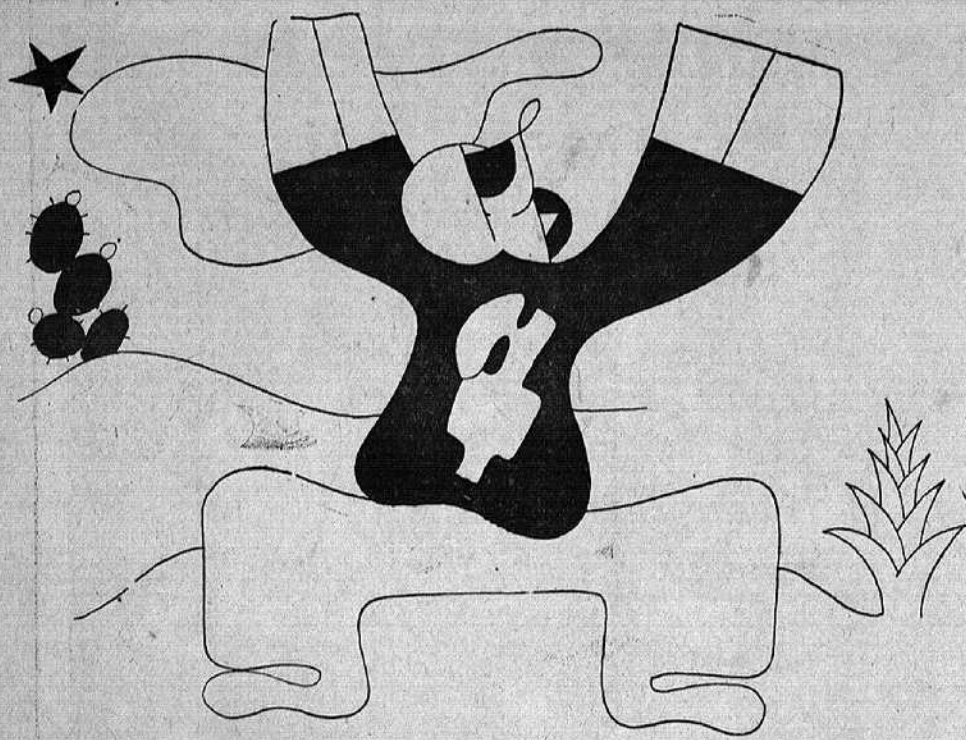
Manuel Valldeperes

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, J. Roura-Torrent, M. Serra i Moret

Redacció i Administració: Passeig Pi i Margall, 29 pral. - Telèfon 12239

Subscripcions i Distribució: P. A. C. O. D. Rambla del Mig, 17 Telèfon 19937 - BARCELONA

50 cèntims l'exemplar
Subscripció: 6 ptes. trimestre

ODA, per Guasp
— «Tunis, Guadalupe... qual atormentis mi mente».

COPS DE BEC

BON COR

El gran comedidgraf Robert de Flers era tan bo com espíritual. Un dia que assistia a l'assaig d'una de les seves obres, en el moment de començar s'adonaren que una de les comediantes encara no havia arribat. L'empresari va cridar, furios:

— Aquesta vegada sí que la clavaré a la porta!

— No, home, no — intervingué Robert de Flers amb indulgència. — Jo us prego que no la hi claveu, a la porta.

— És que, a més de no ésser puntual, és lletja.

L'escriptor afegí:

— És precisament per això que no l'heu de llançar al carrer.

BON CONSELL

Robert de Flers deia que els llibres són uns amics perfectes, acollidors i discrets. Escolten tots els secrets i es guarden molt bé de repetir-los. Cap indulgència no els pot ésser comparada. L'única cosa que no poden sofrir és que siguin deixats a algú. Si els deixeu, se senten tan vexats, que no tornen mai a casa vostra.

L'AMISTAT AMB DÉU

Una dama molt xerraire, no contenta d'acaparar Robert de Flers amb interminables visites, li adreçava lletres i més lletres. Un dia li parlava de religió, de Déu.

Robert de Flers li digué:

— Joestic molt bé amb Déu, i m'estanya que ell no ho estigui amb mi. Mai no em ve a veure, ni mai no s'ha dignat escriure'm.

UN AVIS CURIÓS

Traduïm d'un diari italià:

«Un pintor desconegut segueix actualment la regió imitant amb habilitat les meves imitacions de Rafael i de Miquel Angel. Poso els meus honorables clients en guàrdia contra aquest falsificador, i repeteixo que sols les bones imitacions portaran la meua signatura en el cantó dret de la tela. — Roma, 20 de gener del 1935. — GIOVANNI ARTICELLO, pintor, únic imitador autèntic de Rafael i de Miquel Angel.»

SENZILLESA

El gran escultor Rodin, com ningú no ignora, cap als darrers anys de la seva vida esdevingué d'una majestat més que olímpica.

Una dona de lletres viatjava per la Bretanya i descobrí un megalit que, per un joc de la natura, diuen que s'assemblava curiosament al «Balzac» de Rodin. La dama va quedar-ne meravellada, féu unes quantes voltes entorn del bloc i va fotografiar-lo.

Després, amb una missiva escrita en un estil paradisiac, n'envià una còpia al mestre.

Ell va obrir la lletra, la llegí amb gravetat, mirà la fotografia, i després, amb la simplicitat sobrehumana de Moïses baixant del Sinai, exclamà:

— Sí... Sóc de l'escola de Déu.

PROTESTAR PER SISTEMA

Quan Honorat Daumier va morir, el 15 de febrer del 1879, es féu públic que l'enterrament s'efectuaria a càrrec de l'Estat, i alguns diaris aixecaren el crit al cel contra tal dilapidació.

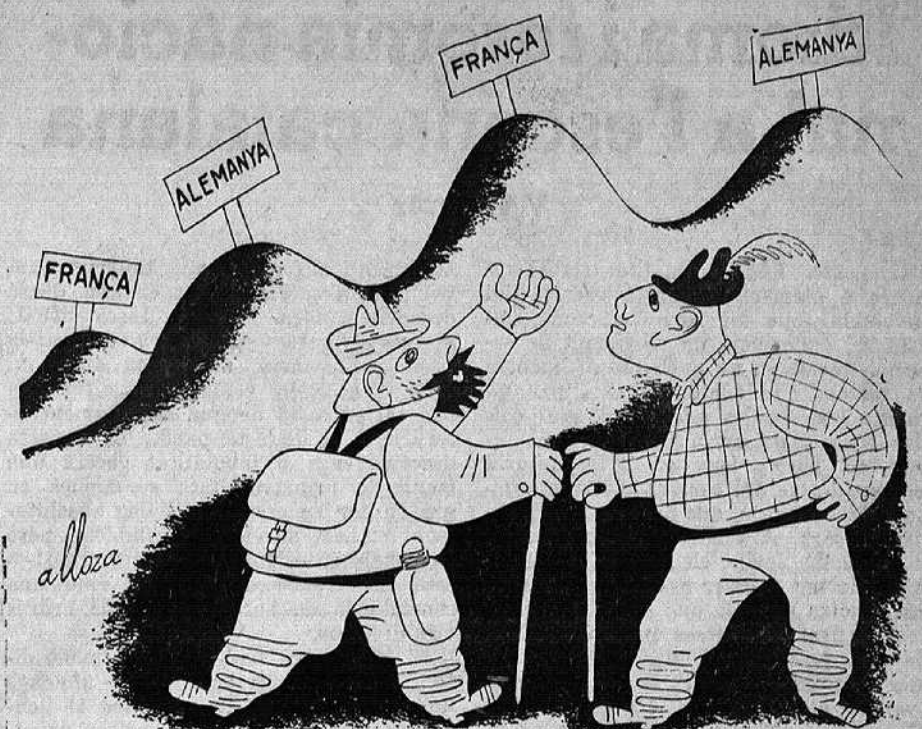
Un dels quals, entre altres, escrivia: «Això és un escàndol sense precedents.» No obstant, les exèquies del gran artista no varen arruïnar la nació. Havent estat pasats tres francs a cada un dels homes que transportaren les despulles de Daumier de la casa de Valmondois al cementiri més proper, el total de despeses pujà a dotze francs, car eren quatre.

GENEROSITAT

A Valmondois encara es pot visitar la casa de Daumier, la qual havia pertangut a Corot, que li'n féu donació quan Daumier, cec i miserable, expulsat pel seu propietari, va trobar-se, a 65 anys, a punt de dormir a la serena.

La lletra de donació de Corot mereix ésser citada:

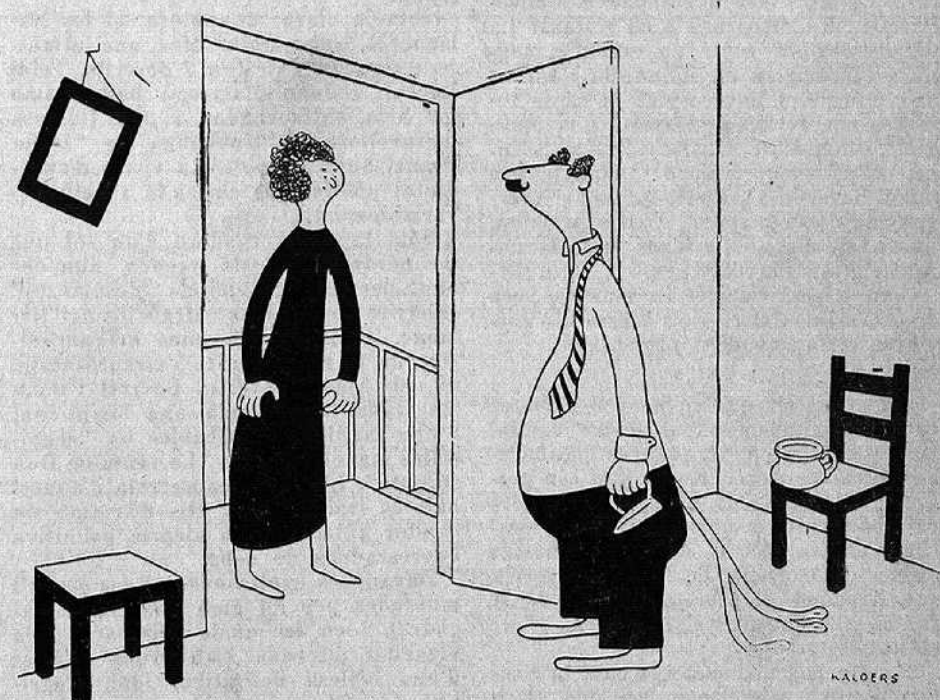
«Vell camarada estimat: Prop d'Isle-Adam, a Valmondois, hi tenia una caseta que no sabia què fer-ne. He tingut la idea d'oferir-te-la, i com que aquesta idea l'he trobada bona, l'he feta registrar a cal notari. No et pensis pas que això ho faci per tu, no; ho faig per fer la guitzia al teu propietari. Afectuosament, COROT.»

INQUIETUD, per Alloza
— La frontera s'estableix per aquest procediment convencional.
— Seria millor establir-la per un procediment segur.

— Vaig bé per anar a Roma?
— No. Aneu per molt mal camí.

CINQUENA COLUMNA, per Kalders
— Que hi ha la senyora Milagros?
— No és mal a casa. Amb això de l'ofensiva no s'entén de feina.

BON BAGATGE

Quan tenia 28 anys, Oscar Wilde anà a donar algunes conferències a Amèrica. Interrogat per un duaner en desembarcar, contestà:

— No tinc altra cosa a declarar que el meu geni.

MAL COMPRES

Un any abans de la seva mort, Oscar Wilde presentia la seva fi. En parlava amb inquietud i estava obsessionat per aquesta idea.

Un vespre, passejant-se pels molls del

Sena, va veure un home recalcat a la barana d'un pont; un individu que mirava, dolorosament, el curs de l'aigua del riu. Wilde s'hi acostà disposat a consolar-lo i li demanà:

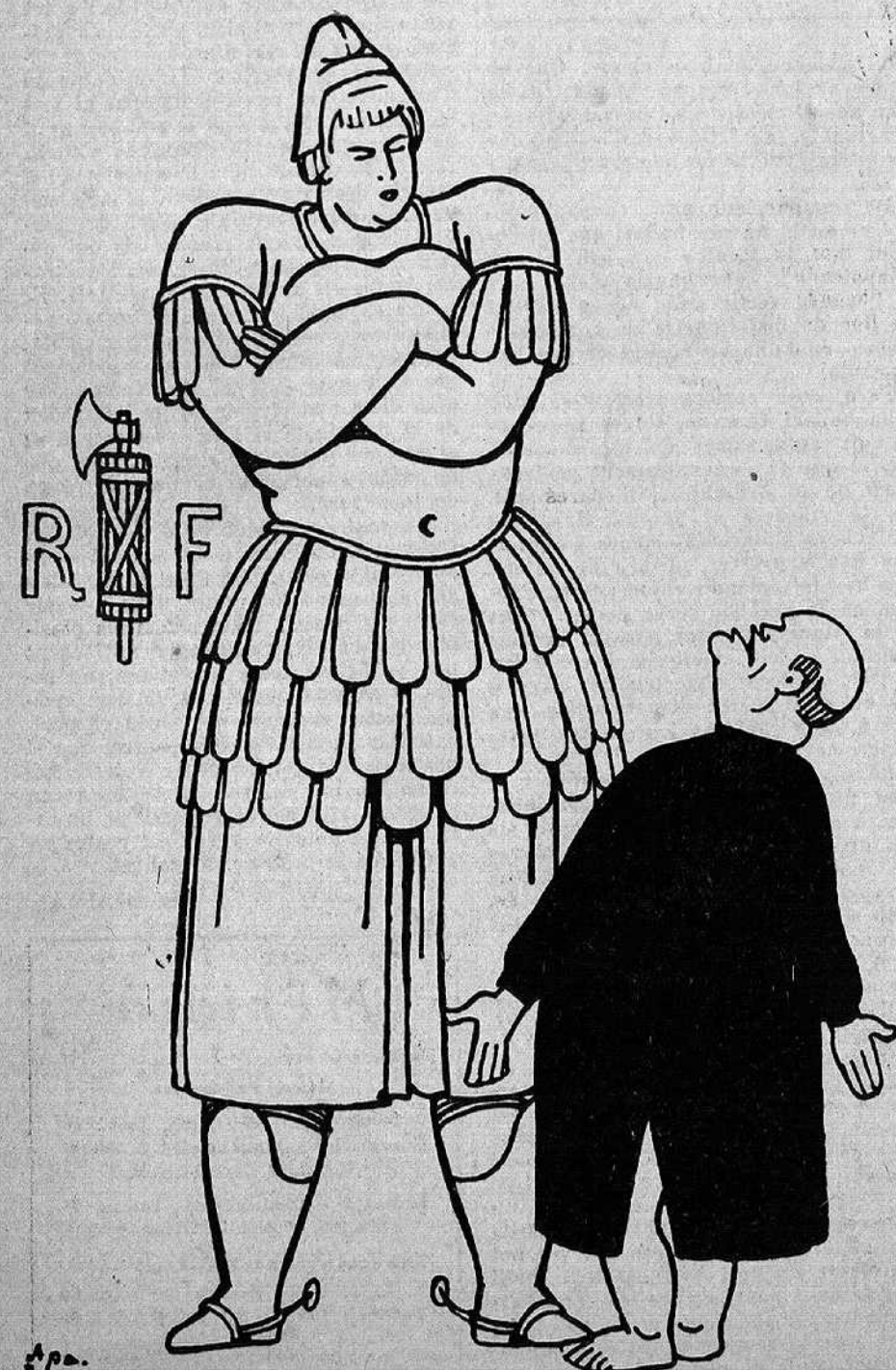
— Sou dissortat, bon home?
— Sóc barber — féu l'individu, girant-se.

RECANÇA

Un ciutadà s'està contemplant, agafat del braç per la seva esposa, una casa destruïda per una bomba. Al cap d'una estona de silenci, diu:

— I quan penso, Maria, en les disputes que varem tenir perquè jo no volia fer-te empaparar la cambra d'allà dalt amb aquell paper rosat!

Impremia Clarasó; Villarreal, 17

— Però si no ens hem comprès... Nosaltres mai no hem pretès Tunis, sino tonyinal!